

ประสิทธิผลของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ของประชาชนใน จังหวัดนนทบุรี

นางสาว วนันธร มิตินทางกูร

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION EFFECTIVENESS AND PARTICIPATION IN BIOLOGICAL WAY OF
SUSTAINABLE DEVELOPMENT PROJECT OF PEOPLE IN NONTHABURI

Miss Wanantorn Milinthangoon

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relation

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ประสิทธิผลของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในโครงการ "ชีวิตที่ดีเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืน" ของประชาชนใน จังหวัดนนทบุรี

โดย

นางสาววณันธร มลิินทางกูร

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

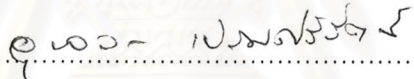
อาจารย์ที่ปรึกษา

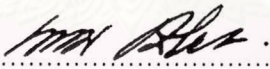
อาจารย์ ดร.พนม คลี่ฉายา

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.พนม คลี่ฉายา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พันธ์นี้ เชายจรรยา)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วณันธร มิลินทางกูร : ประสิทธิภาพของการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชนใน จังหวัดนนทบุรี. (COMMUNICATION EFFECTIVENESS AND PARTICIPATION IN BIOLOGICAL WAY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT PROJECT OF PEOPLE IN NONTHABURI) อ. ที่ปรึกษา : อ.ดร.พนม คลีฉายา, 117 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการสื่อสาร และความสัมพันธของการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชนใน 6 อำเภอ ของ จ.นนทบุรี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน และประมวลผลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ“ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ
2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ“ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ทักษะเกี่ยวกับโครงการ
3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ“ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมี ส่วนร่วมในโครงการ
4. ความรู้เกี่ยวกับโครงการ“ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ เกี่ยวกับโครงการ
5. ทักษะเกี่ยวกับโครงการ“ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมี ส่วนร่วมในโครงการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิสิต...**ภูษิณ น.**.....
สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา...**พนม**.....
ปีการศึกษา 2549

4885236728 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: MEDIA EXPOSURE / KNOWLEDGE / ATTITUDE / PARTICIPATION /
BIOLOGICAL WAY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT PROJECT

WANANTORN MILINTHANGGOON : COMMUNICATION EFFECTIVENESS AND
PARTICIPATION IN BIOLOGICAL WAY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT PROJECT
OF PEOPLE IN NONTHABURI. THESIS ADVISOR : PHNOM KLEECHAYA, Ph.D. 117
pp.

The purpose of this research was to examine the effectiveness and the correlation between media exposure, knowledge, attitude, and participation of Biological way of sustainable development project. Questionnaires were used to collect the data from a total of 420 samples in 6 districts of Nonthaburi. The analysis of the data was done by SPSS for Windows Program.

The results were as follows :

1. Media Exposure positively correlated with knowledge of Biological way of sustainable development project.
2. Media Exposure positively correlated with attitude toward Biological way of sustainable development project.
3. Media Exposure positively correlated with participation in Biological way of sustainable development project.
4. Knowledge of Biological way of sustainable development project positively correlated with attitude toward with the project.
5. Attitude toward Biological way of sustainable development project positively correlated with participation in the project.

Department....Public Relations..... Student's signature..... *Phnom Kleechaya*.....

Field of study Development Communication Advisor's signature..... *Phnom Kleechaya*.....

Academic year 2006.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ อ.ดร.พนม คลี่ฉายา ซึ่งได้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ ผู้เป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ พัทธนี เที่ยจรรยา ที่ให้เกียรติมาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคณาจารย์ท่านอื่นๆ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในวิชาต่างๆ อันเป็นรากฐานให้แก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ คุณฉลอง บุญเชิด หัวหน้าหมวดประสานงานและติดตามผลโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ คุณพรเทพ ตั้งสักกกาญจน์ ที่คอยให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือมาเป็นอย่างดีในการทำวิจัย และผู้ที่ขาดไม่ได้ขอขอบคุณ อาบูม นื่องปลาย ฟินิด รวมทั้งเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในรุ่นทุกคนที่คอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งความช่วยเหลือในด้านต่างๆ มาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ และคุณแม่ ซึ่งคอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา คอยช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน แก่ผู้วิจัยเสมอมาจนจบการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
1.3 ปัญหาในการวิจัย.....	8
1.4 สมมติฐานในการวิจัย.....	9
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	9
1.6 นิยามศัพท์.....	10
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 การพัฒนาที่ยั่งยืน.....	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	16
2.3 ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม.....	21
2.4 แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	30
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร.....	40
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคนดี และพฤติกรรม.....	43
2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ.....	47
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	56
3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	56
3.2 กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	56
3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	57

3.4	เกณฑ์ในการให้คะแนน.....	59
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
3.6	การทดสอบเครื่องมือ.....	63
3.7	การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	64
3.8	การประมวลผลข้อมูล.....	65
4	ผลการวิจัย.....	66
4.1	ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา.....	67
4.2	ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน.....	85
5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	96
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	97
5.2	อภิปรายผล.....	102
5.3	ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	105
5.4	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	106
	รายการอ้างอิง.....	107
	ภาคผนวก	112
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	117

สารบัญตาราง

หน้า

1	แสดงจำนวนร้อยละของประชาชนใน จ.นนทบุรี จำแนกตามเพศ.....	67
2	แสดงจำนวนร้อยละของประชาชนใน จ.นนทบุรี จำแนกตามอายุ.....	68
3	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนใน จ.นนทบุรี จำแนกตามสถานภาพ.....	69
4	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนใน จ.นนทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา.....	70
5	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนใน จ.นนทบุรี จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อปี.....	71
6	แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนใน จ.นนทบุรี จำแนกตามอาชีพ.....	72
7	จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี และค่าเฉลี่ยจำแนกตามความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อโทรทัศน์ และวิทยุ.....	73
8	จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี และค่าเฉลี่ยจำแนกตามความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล.....	75
9	จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี และค่าเฉลี่ยจำแนกตามความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจ.....	76
10	แสดงค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี เปรียบเทียบตามระดับการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อประเภทต่างๆ.....	77
11	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”.....	78
12	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกต่อทัศนคติที่มีต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	80
13	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”.....	83
14	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ญ

ตาราง		หน้า
15	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เปรียบเทียบสื่อแต่ละประเภท.....	87
16	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ทศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	88
17	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ทศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เปรียบเทียบสื่อแต่ละประเภท	90
18	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	91
19	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เปรียบเทียบสื่อแต่ละประเภท	93
20	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ทศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	94
21	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง ทศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	95

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาด้านน้ำเสียในชุมชนนับเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยในปี พ.ศ.2536 ปริมาณน้ำเสียในชุมชนที่เกิดขึ้นต่อคนใน 1 วัน ในภาคกลางคิดเป็น 160-214 ลิตรต่อคนในต่อวัน ภาคเหนือ 183 ลิตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 200-253 ลิตร และภาคใต้ 171 ลิตร และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ตามรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1.1 อัตราการเกิดน้ำเสียในชุมชนที่เกิดขึ้นต่อคนต่อ ระหว่างปี พ.ศ.2536 – 2560

ภาค	อัตราการเกิดน้ำเสีย (ลิตร/คน-วัน)					
	2536	2540	2545	2550	2555	2560
กลาง	160-214	165-242	170-288	176-342	183-406	189-482
เหนือ	183	200	225	252	282	316
ตะวันออกเฉียงเหนือ	200-253	216-263	239-277	264-291	291-306	318-322
ใต้	171	195	204	226	249	275

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญการจัดการน้ำเสียชุมชน, สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม 2538

เมื่อพิจารณาแหล่งน้ำเสียที่เกิดขึ้นพบว่า แหล่งน้ำเสียมาจากบ้านเรือน ที่พักอาศัย เป็นอันดับที่ 3 ในปริมาณถึง 500 หน่วย ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 1.2 ปริมาณน้ำเสียจากอาคารประเภทต่างๆ ปี พ.ศ.2536

ปริมาณน้ำเสียจากอาคารประเภทต่าง ๆ		
ประเภทอาคาร	หน่วย	หน่วย
อาคารชุด/บ้านพัก	ยูนิต	500
โรงแรม	ห้อง	1,000
หอพัก	ห้อง	80

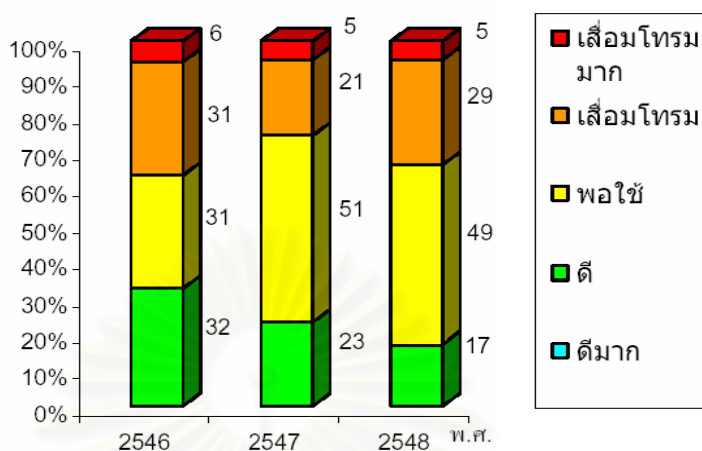
ปริมาณน้ำเสียจากอาคารประเภทต่าง ๆ		
ประเภทอาคาร	หน่วย	หน่วย
สถานบริการ	ห้อง	400
หมู่บ้านจัดสรร	คน	180
โรงพยาบาล	เตียง	800
ภัตตาคาร	ตารางเมตร	25
ตลาด	ตารางเมตร	70
ห้างสรรพสินค้า	ตารางเมตร	5.0
สำนักงาน	ตารางเมตร	3.0

ที่มา : ข้อมูลพิจารณาเกี่ยวกับปริมาณและลักษณะน้ำทิ้งชุมชนในประเทศไทย, เอกสารประกอบการประชุม สวสท'36, สมาคมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย 2536

ปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ นับวันก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ความมั่งง่าย และความไม่เอาใจใส่ดูแลแหล่งน้ำของผู้คนในชุมชน ทำให้มีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสภาพเน่าเสียของแหล่งน้ำสาธารณะต่างๆ ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้ระบบนิเวศน์ทางน้ำต้องถูกทำลายลง ทรัพยากรและสิ่งมีชีวิตในน้ำก็ไม่สามารถจะดำรงชีวิตอยู่ได้ รวมถึงคุณภาพชีวิตของคนอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำก็มีอันต้องตกต่ำลง สภาพวิกฤตของแหล่งน้ำเหล่านี้จะถูกแก้ไขและบำบัดให้ดีขึ้นได้หากคนในชุมชนให้ความสนใจและร่วมมือกันอย่างจริงจัง อีกทั้งการขยายตัวของชุมชนและการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม ทำให้แม่น้ำหลายสายได้รับผลกระทบจากปริมาณน้ำที่ปล่อยทิ้งลงไปโดยปราศจากการดูแลและควบคุมให้ถูกต้อง ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นปัญหาระดับชาติไปแล้วในขณะนี้ (ทองกร ทศนียะ เวช : 2546)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 1.1 กราฟแสดงสัดส่วนคุณภาพน้ำปี พ.ศ. 2546 - 2548

กราฟแสดงคุณภาพน้ำผิวดิน ปี 2546 - 2548

ที่มา : สำนักจัดการคุณภาพน้ำ, กรมควบคุมมลพิษ

จากกราฟแสดงสัดส่วนคุณภาพน้ำในรูปที่ 1 เปรียบเทียบกับสัดส่วนการเพิ่มปริมาณน้ำเสียจากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการเจริญเติบโตของประเทศ ในขณะที่ปริมาณของคุณภาพน้ำที่เลือมโทรมก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้แม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ กลายเป็นน้ำเสียนั้นสืบเนื่องมาจาก (เอกสารเผยแพร่โครงการ "คลองสวยน้ำใส ถวายในหลวง จ.นนทบุรี" ปี พ.ศ. 2549)

1. สิ่งปฏิกูลจากบ้านเรือน

ที่อยู่อาศัยของประชาชนที่อยู่รวมกันเป็นชุมชนที่เป็นย่านที่อยู่อาศัยและการค้าขายในอาณาจักรบริเวณดังกล่าวนี้จะมีน้ำทิ้งจากการอุปโภคและบริโภค เช่น น้ำจากการซักล้างและทำครัวหรือน้ำจากส้วมที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดให้มีคุณภาพมาตรฐาน จะทำให้น้ำเกิดเน่าเสียต่อไปได้

2. สิ่งปฏิกูลจากเกษตรกรรม

ในปัจจุบันนี้เกษตรกรใช้สารเคมีมากขึ้น เช่น ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งสารเคมีบางชนิดสลายตัวยาก โดยอาจตกค้างอยู่ตามพืช ผัก ผลไม้ ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคและบางส่วนกระจายอยู่ตามพื้นดิน เมื่อฝนตก น้ำฝนจะชะล้างสิ่งเหล่านี้ลงสู่แม่น้ำ ลำคลองเป็นเหตุให้กุ้ง หอย ปู ปลา และสัตว์น้ำอื่นๆ เป็นอันตรายถึงตายได้ ถ้าสัตว์น้ำได้รับสารเคมีในปริมาณไม่มากก็อาจจะสะสมอยู่ในตัวสัตว์ เมื่อคนจับสัตว์น้ำเหล่านี้มาทำอาหาร สารเคมีนั้นก็เข้าไปอยู่ในร่างกายของ

คนอีกทอดหนึ่ง หรือในบริเวณเพาะปลูกอาจมีมูลสัตว์ปนอยู่ เมื่อฝนตกหรือเมื่อใช้น้ำรดพืชผักผลไม้ น้ำก็จะชะล้างสิ่งปฏิกูลหรือมูลสัตว์ลงสู่แม่น้ำลำคลอง ในมูลสัตว์อาจมีเชื้อโรค และพยาธิปนเปื้อนอยู่เป็นเหตุให้ผู้ใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองพลอยได้รับเชื้อโรคไปด้วย

3. สิ่งปฏิกูลจากอุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปใช้น้ำในปริมาณมากน้อยต่างกัน น้ำที่ใช้ทำความสะอาดเครื่องมือและพื้นที่โรงงานจะเป็นน้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำลำคลอง บางโรงงานอาจมีวัสดุเหลือใช้จากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบางประเภทปนไปกับน้ำทิ้งด้วยเช่น น้ำมันหล่อลื่นที่ใช้แล้วซึ่งลอยเป็นผาอยู่บนผิวน้ำ ทำให้ก๊าซออกซิเจนในอากาศไม่สามารถจะละลายลงไปได้น้ำ มีผลทำให้สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำขาดก๊าซออกซิเจน ยิ่งกว่านั้นแสงแดดส่องลอดลงไปได้น้ำไม่ได้ ทำให้พืชบางชนิดไม่สามารถสร้างอาหารและเจริญเติบโต และยังมีผลต่อเนื่องทำให้สัตว์ในน้ำตายด้วย เพราะพืชเล็กๆ ในน้ำที่เป็นอาหารของสัตว์ตาย

จากสาเหตุข้างต้นอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในอนาคตในอันที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลนน้ำในการอุปโภค บริโภค เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม จนอาจเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน และทำให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นต้องลงตามไปด้วย ดังนั้น หลายฝ่ายจึงได้ตระหนักถึงภาวะความสำคัญในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตของประชากรมากขึ้น ทั้งรัฐบาลและประชาชนชาวไทยจึงได้ริเริ่มการปรับปรุงคุณภาพของอากาศ น้ำ ดิน ป่าไม้ และคุณภาพชีวิตมาใช้ โดยมีการร่วมทุนในโครงการต่างๆ มากมาย เช่น โครงการคลองสวยน้ำใสถวายเป็นหลวง ของ จ.นนทบุรี ที่เป็นการร่วมทุนระหว่างกฟผ. และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

จากกระแสพระราชดำริสแนวนโยบายการดำเนินชีวิตแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” ทำให้หลายฝ่ายเริ่มตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตแบบสายกลาง และการพัฒนาในเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นพื้นฐานของการทำมาหากิน และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบคลุมและสังคมให้ดีขึ้นได้ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 - 10 ที่จะเน้นในเรื่องของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และแนวคิดพื้นฐานด้านการพัฒนา โดยให้ “คน” เป็นศูนย์กลาง จึงได้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การเกษตร ป่าไม้ คุณภาพชีวิต การส่งเสริมอาชีพ ตามมาอย่างมากมาย (www.nesdb.go.th)

บริษัท การไฟฟ้าฝ่ายผลิต จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการอยู่ในภาค รัฐวิสาหกิจ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และสังคม ซึ่งถือเป็นรากฐานของการเจริญเติบโต และการพัฒนาประเทศในอนาคต เมื่อประกอบกับกระแสความตื่นตัวในเรื่องของสุขภาพ ควบคู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกประเทศในโลกให้ความสำคัญรวมทั้งประเทศไทย กฟผ.จึงสนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้การเกษตรอินทรีย์หรือ เกษตรธรรมชาติกันอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย โดยการใช้อยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะไม่ก่อให้เกิดการทำลายสภาวะแวดล้อมแล้วนั้น จุลินทรีย์เหล่านี้ยังทำหน้าที่ฟื้นฟูสภาวะแวดล้อมอันรวมถึง “น้ำ” ซึ่งได้ถูกทำลายจากสารเคมีที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค การเกษตรฯ และอุตสาหกรรม ที่ถูกปล่อยลงแม่น้ำ ลำคลองโดยรอบ เพื่อนำไปใช้ผลิตพืชผลที่ปลอดภัย และหล่อเลี้ยงมนุษยชาติต่อไป อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้นได้ทางหนึ่งตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้เกิดโครงการที่จะสานต่อแนวความคิดนี้ คือ **“โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”** ขึ้น

โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดำเนินการด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระหว่างธรรมชาติและ การดำรงชีวิตของมนุษย์ รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาพัฒนาเพื่อใช้เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง โดยเน้นเรื่องปลอดภัยเป็นหลักสำคัญ และไม่ก่อหนี้สิน ผสมผสานกับการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นความปลอดภัย พอกินในครัวเรือนคำนึงถึงการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนี้ โครงการชีววิถีฯ ได้ดำเนินการสนองตอบนโยบายอาหารกลางวันแบบยั่งยืนในโรงเรียน และอาหารปลอดภัยได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงการนี้จึงนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิถีการดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พึ่งพาตนเองได้ในครัวเรือนด้วยการทำการเกษตรแบบธรรมชาติ ตลอดจนสนองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม
2. ส่งเสริมสนับสนุนนโยบายรัฐบาล เรื่อง Food Safety และนโยบายผลิตพืชผลปลอดภัยนำไปสู่ครัวโลก
3. ส่งเสริมวิถีชีวิตของคนไทย ให้รู้จักพอกินพอกิน พึ่งตนเองได้
4. ให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำการเกษตร โดยไม่ใช้สารเคมี ไม่ทำลายระบบนิเวศ

5. เสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน
6. เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน
7. ส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยสู่สุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภค อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี
8. ส่งเสริมให้ทำเกษตรกรรมธรรมชาติ ลดต้นทุนจากการใช้สารเคมี ซึ่งจะทำให้ประหยัดเงินตราในการนำเข้าสารเคมี และยาฆ่าแมลงจากต่างประเทศได้
9. สนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
10. ส่งเสริมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
11. สนับสนุนและส่งเสริมเรื่องเกษตรเพื่ออาหารกลางวันแบบยั่งยืนในโรงเรียน เพื่อเยาวชนของชาติมีอาหารที่มีคุณค่าครบหมู่รับประทาน

“โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ด้วยการส่งเสริมใน 4 เรื่องได้แก่

1. การเพาะปลูก ได้แก่ เรื่อง พืชไร่ พืชสวน พืชผัก นาข้าว ไม้ดอกไม้ประดับ ฯลฯ
2. การเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ เรื่อง เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติกขนาดเล็ก (2 X 4 ม. ลึก 1 ม.) เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงกบ เลี้ยงตะพาบน้ำ ฯลฯ
3. ปศุสัตว์ ได้แก่ เรื่อง เลี้ยงไก่, เป็ด เลี้ยงหมู เลี้ยงวัวเนื้อ, วัวนม เลี้ยงแพะ เลี้ยงไก่อวง ฯลฯ
4. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ เรื่อง บำบัดน้ำเสีย การนำเศษอาหารที่เหลือกลับมาใช้ประโยชน์ ด้วยการใช้อถังพิทักซ์โลก บำบัดกลิ่นในห้องน้ำ ฯลฯ

โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดำเนินการใน 4 เรื่องดังกล่าว โดยใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพเป็นตัวช่วย โดยทางโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ทดลอง ใช้แล้ว ได้ผลดี และเนื่องจากจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งมีชีวิต สามารถเติบโตและ ขยายจำนวนให้มากขึ้นได้ ดังนั้นจึงช่วยลดต้นทุนการผลิต ซึ่งนับเป็นเกษตรทางเลือก (Alternative Agriculture) อีกทางหนึ่ง ซึ่งโครงการชีวิตวิถีฯ ได้ขยายผลเข้าไปในโรงเรียนที่ ยากจนทั่วประเทศ โดยการดำเนินการดังกล่าวตอบสนองต่อนโยบายโครงการ อาหารกลางวันแบบยั่งยืนได้ดีอีกด้วย

จังหวัดนนทบุรีสภาพแวดล้อมในปัจจุบันตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีคูคลองน้อยใหญ่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในอดีตนั้นสามารถนำน้ำขึ้นมาใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันได้ แต่สภาพแวดล้อมในปัจจุบันของแหล่งน้ำ ไม่ว่าจะเป็แม่น้ำ ลำคลอง คูน้ำ ต่างก็มีลักษณะเหมือน

เป็นที่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูล และเมื่อรวมเข้ากับการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วในชุมชน จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหามลพิษในแหล่งน้ำไม่มีวันสิ้นสุด แหล่งน้ำที่เกิดการเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็นนั้น ได้สร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและกระทบกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (เอกสารเผยแพร่, องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 2549)

ปัจจัยที่ทำให้น้ำทิ้งจากแหล่งต่างๆ เกิดการเน่าเสีย ขึ้นอยู่กับกระบวนการทำหน้าที่ของจุลินทรีย์ต่างๆ ได้แก่ แบคทีเรีย ซึ่งแบคทีเรียที่สำคัญมีอยู่ 3 ชนิด (เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการ "คลองสวยน้ำใส ถวายในหลวง จ.นนทบุรี) คือ

1. แบคทีเรียแอโรโรบิก เป็นแบคทีเรียที่ใช้ก๊าซออกซิเจน ดำรงชีวิตด้วยการย่อยสลายอินทรีย์สารที่ติดมากับน้ำทิ้ง ทำให้เกิดสารที่ไม่ละลายน้ำ มีกลิ่นไม่รุนแรง แต่ออกซิเจนในน้ำลดลง
2. แบคทีเรียแอนแอโรโรบิก เป็นแบคทีเรียที่ใช้ออกซิเจนจากสารอินทรีย์ที่มีอยู่ในน้ำสำหรับดำรงชีวิต ทำให้เกิดสารที่ไม่ละลายน้ำ มีกลิ่นเหม็น และทำให้น้ำเป็นสีดำ
3. แบคทีเรียแฟคัลเลทีฟ เป็นแบคทีเรียที่ทำให้เกิดกรดและก๊าซ สามารถดำรงชีวิตได้โดยทั้งอาศัยและไม่อาศัยออกซิเจนอิสระในน้ำ ขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อม

จากตารางที่ 2 ทำให้ทราบว่าปริมาณน้ำเสียส่วนใหญ่มาจากชุมชน และจากการเกษตรกรรม ถูกปล่อยทิ้งลงมายัง แม่น้ำ ลำคลอง เมื่อมารวมกับกระบวนการทำงานของจุลินทรีย์ในน้ำทิ้ง 3 ชนิดแล้วนั้น ทำให้น้ำในลำคลองเปลี่ยนสภาพเป็นสีดำ และมีกลิ่นเน่าเหม็น ซึ่งหลังจากที่ได้ทราบมูลเหตุของน้ำเสียแล้วว่ามาจากการมีสารอินทรีย์เป็นจำนวนมากในแหล่งน้ำ โครงการชีววิถีฯ จึงดำเนินการบำบัดน้ำเสียโดยวิธีการทางธรรมชาติ คือ การใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ หรือ EM; อีเอ็ม (Effective Microorganisms) ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพในการย่อยสลายสารอินทรีย์ได้อย่างดี ทั้งยังสามารถสังเคราะห์แสงได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มปริมาณออกซิเจนให้กับน้ำ และเปลี่ยนก๊าซเสียให้กลายเป็นก๊าซที่ดีได้ ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นในน้ำ และปริมาณน้ำเน่าเสียให้มีสภาพดีขึ้น โดยวิธีการทำงานของจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพเหล่านี้ขึ้นอยู่กับส่วนผสม และปริมาณที่ใช้

ในปี พ.ศ 2549 นายพระนาย สุวรรณรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี จึงเห็นความสำคัญที่จะต้องเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และส่งเสริมสนับสนุน รวมถึงปลูกฝังให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) มาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานในด้านของการบำบัด อนุรักษ์ และฟื้นฟู คุณภาพ และลดปริมาณขยะจากครัวเรือน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม จึงได้มีการ "ลงนามบันทึกเป็นข้อตกลง

(MOU) ร่วมกันระหว่าง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย., องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนตำบล และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ขึ้นเป็นจังหวัดแรก ซึ่งถือเป็นจังหวัดนำร่อง ที่ได้มีการนำเอาจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพนี้มาใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ

- ให้ความรู้และรณรงค์เกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์น้ำในแม่น้ำ คูคลอง
- สร้างกลุ่มเครือข่ายในการเฝ้าระวังและอนุรักษ์น้ำในชุมชนริมคลอง รวมทั้งคลองซอย
- ประสานให้เกิดกิจกรรมฟื้นฟู เฝ้าระวัง และอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาค
- ส่งเสริมการทำและใช้ผลิตภัณฑ์ซักล้างชีวภาพ เพื่อรักษา คู คลอง
- เพื่อสนองพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จึง เป็นโครงการที่มีความสำคัญ โครงการหนึ่งในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ทักษะ การมีส่วนร่วม ในการที่ประชาชนทั่วไปที่ได้รับความรู้จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาทั้งคุณภาพชีวิต สร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น ฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการปลูกฝังและหล่อหลอมจิตสำนึก สร้างทัศนคติให้มีความเป็นอยู่อย่างพอมีพอกิน และรู้จักพึ่งพาตนเอง อันจะสามารถยังประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ในระยะยาว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาในประเด็นของการเปิดรับข่าวสารข้อมูลของประชากรอันจะมีผลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของประชากรใน จ.นนทบุรี รวมถึงประสิทธิผลที่ได้รับจากการเผยแพร่ความรู้ในการบำบัดน้ำเสียโดยใช้จุลินทรีย์ที่มีประโยชน์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) ในการบำบัดน้ำเสียของเจ้าหน้าที่พัฒนาต่อประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในโครงการชีววิถีฯ ของประชาชน 6 อำเภอของ จ.นนทบุรี

ปัญหานำการวิจัย

1. ประสิทธิผลของการสื่อสารเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียโดยใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) ในด้านความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 6 อำเภอของ จ.นนทบุรี เป็นอย่างไร

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรีหรือไม่
3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรีหรือไม่
4. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรีหรือไม่
5. ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรีหรือไม่
6. ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรีหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรี
2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรี
3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรี
3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรี
4. ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถีของประชาชน 6 อำเภอ ใน จ.นนทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการส่งเสริมและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ใน 6 อำเภอของ จ.นนทบุรี ได้แก่ อ.เมืองนนทบุรี อ.บางกรวย อ.บางใหญ่ อ.บางบัวทอง อ.ปากเกร็ด และ อ.ไทรน้อย

นิยามศัพท์

1. โครงการชีววิถี หมายถึง โครงการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ หรือ Effective Microorganism (EM) มาใช้เพื่อการส่งเสริมใน 4 เรื่อง คือ การเกษตร การประมง ปศุสัตว์ และสิ่งแวดล้อม
2. การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีววิถีของประชาชนในจังหวัดตาก ผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ
3. จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (Effective Microorganism :EM) เป็นจุลินทรีย์ในกลุ่มสร้างสรรค์ ที่อยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงสภาพความสมดุลของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายชีวภาพของเซลล์ ป้องกันสารพิษ รักษาการเสื่อมสภาพในสุขภาพของคนและสัตว์ ไม่ให้เป็นโรคและเจ็บป่วยได้ง่าย
4. ประสิทธิภาพของการสื่อสาร หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลอันเกิดจากการที่ประชาชนได้รับจากข่าวสารข้อมูลโครงการชีววิถีฯ จากสื่อต่างๆ โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงใน 3 ระดับ คือ ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในโครงการชีววิถีฯ
5. ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีววิถี หมายถึง การจดจำและความเข้าใจข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับโครงการชีววิถีฯ
6. ทักษะติดต่อโครงการชีววิถี หมายถึง ความรู้สึนึกคิด ความคิดเห็น ที่มีต่อโครงการชีววิถีที่รับรู้มา ทั้งในเชิงบวก และในเชิงลบ
7. การมีส่วนร่วมในโครงการชีววิถี หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อกิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ ได้แก่ การเข้าร่วมอบรม การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน และการนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์กับบุคคลอื่น
8. สื่อบุคคล หมายถึง สามีภรรยา เพื่อน บิดามารดา ญาติ อาจารย์ เจ้าหน้าที่การไฟฟ้า ฝ่ายผลิตที่เกี่ยวข้องในโครงการชีววิถี
9. สื่อมวลชน หมายถึง วิทยุ โทรทัศน์
10. สื่อเฉพาะกิจ หมายถึง แผ่นพับ การอบรม การจัดนิทรรศการ หนังสือคู่มือ Internet

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมใน “โครงการชีวิวิถี” ของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการวางแผนนโยบาย และกลยุทธ์ ในการนำไปใช้รณรงค์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อมทาง “น้ำ” ให้กับจังหวัด หรือในพื้นที่ต่างๆ ที่จะเข้าร่วมโครงการใน อีกทั้งยังขยายผลไปถึงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในด้าน อื่นๆ ตามมาอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้ทฤษฎี และแนวความคิดต่อไปนี้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

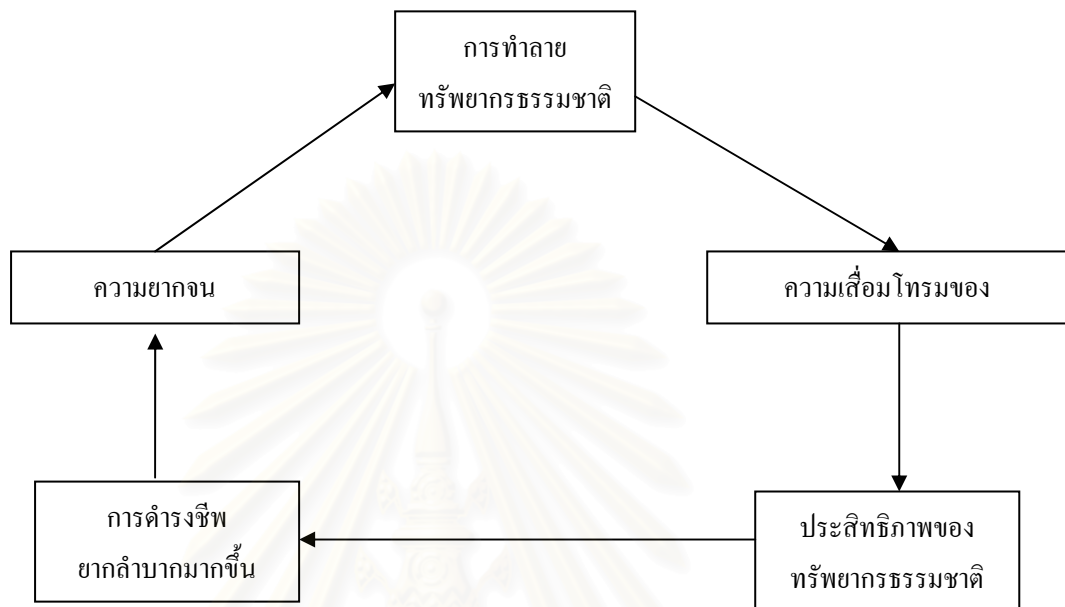
1. การพัฒนาที่ยั่งยืน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. แนวคิดการเผยแพร่นวัตกรรม
4. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP)
7. ข้อมูลเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM)

1. การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในกระแสโลกได้ถูกปรับปรุงใหม่ และเสนอชื่อใหม่ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) แนวคิดนี้เกิดจากการประชุมของ Brundthland Commission เมื่อปี ค.ศ.1987 โดยมุ่งแก้ปัญหากระบวนการพัฒนาที่ถูกครอบงำโดยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ และละเลยมิติทางนิเวศวิทยา อันก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สิ้นเปลือง (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ 2535 : 191)

ที่มาของแนวคิดการพัฒนอย่างยั่งยืนนี้ สืบเนื่องมาจากความตระหนักว่า ในขณะนี้พื้นที่หลายแห่งทั่วโลกกำลังตกอยู่ในภาวะตกต่ำ คนจนและผู้ยากไร้ได้ถูกความจำเป็นบังคับให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนักหน่วงจนเกิดความเสื่อมโทรม ทั้งนี้เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่รอดไปวันหนึ่งๆ ในขณะที่เดียวกันความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ก็ยิ่งเร่งให้คนจนและผู้ยากไร้ต้องมีความยากลำบากมากขึ้นในการดำรงชีวิต การปล่อยให้วัฏจักรนี้ดำรงอยู่และเติบโตต่อไป นับเป็น

อันตรายอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของทุกชีวิต และคุณภาพสังคมของทุกสังคมบนโลกนี้ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเกิดขึ้นมาผลสุดท้ายพวกเขาก็ต้องตกอยู่ในฐานะที่ยากจนลงไปอีก กลายเป็นวัฏจักรที่ชั่วร้ายของความยากจนและความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ ดังรูป

รูปที่ 2.1 วัฏจักรของความยากจนและความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ

ที่มา : ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ 2537 : 192

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถพิทักษ์รักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของวันนี้ ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนานไปถึงอนาคต เพื่อสนองความต้องการของชนรุ่นหลังโดยไม่ละเลยชีวิตความเป็นอยู่ของชนรุ่นปัจจุบัน (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ 2537 : 272)

หลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาแบบยั่งยืนมี 3 ประการคือ การให้ความสำคัญสูงสุดแก่คุณค่าของสิ่งแวดล้อม กรขยายมิติเวลาไปสู่อนาคต และการเน้นเรื่องความยุติธรรม หลักการพื้นฐานดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความยั่งยืนยาวนาน” ทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ว่าหลักการพื้นฐานประการแรกเป็นการเน้นมิติแห่งความมั่นคงทางระบบนิเวศ หลักพื้นฐานประการที่สองเน้นมิติการมองถึงอนาคตที่ยาวไกล และหลักการสุดท้ายเน้นมิติความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจสังคม

การพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นมิติหรือมุมมองใหม่ของการพัฒนา จึงมุ่งเน้นไปที่บุคคลและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ จากแนวคิดดังกล่าวนี้ สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมจะต้องยึดคนเป็น

ศูนย์กลาง จุดมุ่งหมายของการพัฒนา คือ ขจัดความยากจนที่แท้จริง กระจายความยุติธรรม และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

เครื่องชี้วัดการพัฒนา

ในระยะแรกของการพัฒนามีการมุ่งเน้นการวัดความเจริญทางเศรษฐกิจโดยใช้รายได้ประชาชาติ หรือ GNP (Gross Nation Product) เป็นเครื่องชี้วัด เนื่องจากการได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก ซึ่งรายได้ประชาชาตินี้ชี้ให้เห็นได้เพียงขนาดของการขยายตัว หรือการหดตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น มิได้บ่งชี้ถึงคุณภาพที่ดีของสังคมอย่างแท้จริง

มีนักวิชาการที่นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมไว้ โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 9 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการเมืองการปกครอง ด้านประชากร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม ด้านจริยธรรม และด้านการพึ่งพาตัวเอง ซึ่งสรุปเป็นตารางจัดลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ (สุภางศ์จันทวานิช และวรรณี ไทยานันท์ 2538 : 207)

ตารางที่ 2.1 ความสำคัญของเครื่องชี้วัดการพัฒนาในแต่ละมิติ

มิติ	เครื่องชี้วัด		
	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
1. เศรษฐกิจ	- รายได้รายจ่ายการเก็บออมของครัวเรือน - ภาวะการผลิตเพื่อยังชีพมีที่ดินทำกิน / ถือครองที่ดิน	- อัตราการจ้าง	- แรงงานในช่วงฤดูการเกษตร และนอกฤดู - มีงานทำ และสามารถพึ่งตนเองได้
2. สังคม	- ครอบครัวมีความสุขปลอดภัย	- มีบ้านอาศัยคงทนสะอาด เรียบร้อย	- ได้รับสวัสดิการและประกันสังคม
3. การศึกษา	- คนที่มีอายุ 14 – 60 ปี อ่านออก เขียนได้	- มีการศึกษารู้เท่าทัน เหตุการณ์รู้วิธีแก้ปัญหาทั่วไป และปัญหาเฉพาะหน้า - สังเกตปรากฏการณ์ปรับเปลี่ยนได้	-

มิติ	เครื่องชีวิต		
	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
4. สาธารณสุข	- ปัจจัยสี่	- มีสุขภาพอนามัยดี และมีปัจจัยรักษา ส่งเสริมสุขภาพ - ไม่พิการ	- มีอนามัยถ้วนทั่ว เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักตามเกณฑ์ไม่ขาดสารอาหาร
5. การเมือง การปกครอง	- มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- การรวมกลุ่มจัดตั้งพลังประชาชน	- การมีส่วนร่วมในการทำงาน และแก้ไขปัญหาสังคม
6. ประชากร	- อัตราเพิ่มของประชากร	- อัตราการเจริญพันธุ์	- ความหนาแน่นของประชากร
7. สิ่งแวดล้อม	- มีธรรมชาติแวดล้อมที่สวยงาม ดิน น้ำ อากาศบริสุทธิ์ ไร้มลพิษ	- ไร้มลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง - บำรุงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	-
8. คุณธรรม / จริยธรรม	- มีหลักศาสนา จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	- มีความซื่อสัตย์ - ประหยัด อดทน ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น	- คนในครอบครัวไม่ติดเหล้า บุหรี่ - งดอบายมุข
9. การพึ่งตนเอง	- มีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง	- รู้จักบูรณาการความคิด เท่าทันความเปลี่ยนแปลง	- แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ได้โดยใช้สติปัญญา

ที่มา : สุภางค์ จันทวานิช, และวรรณิ ไทยานันท์ 2539 : 208

จากตารางที่ 2.1 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ควรจะมีมาตรฐานขั้นต้นในด้านใดบ้าง เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคม หากพิจารณาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่กำลังใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศอยู่ ก็จะทำให้เห็นว่ามาตรฐานดังกล่าวได้รับการบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาที่ยั่งยืนและการพึ่งพาตัวเองได้หรือไม่ นั่นเป็นเรื่องที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ตลอดจนประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่ายจะต้องมารับ และให้ความร่วมมืออย่างแท้จริง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนา (Development) เป็นการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง เป็นการเคลื่อนไหว จากสภาพที่ไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาจะคำนึงถึงในเรื่องหลักๆ ที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลง (Change) การเจริญเติบโต (Growth) และการทำให้ทันสมัย (Modernization) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของคนในสังคม โดยการช่วยให้บุคคลที่รวมกันในสังคมสามารถช่วยเหลือตนเองได้ (Self help) พึ่งพาตนเองได้ (Self reliance) และสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมได้ต่อไป

สาเหตุของความจำเป็นที่ต้องการมีการพัฒนาก็คือ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่รุมเร้า ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดระแวงและเกิดความไม่สงบสุข ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งและเป็นแนวทางสำคัญในการ ผลักดันให้สังคมและประเทศชาติก้าวเดินไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น

หลักการพัฒนาชุมชน

หลักการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายแห่งการพัฒนาชุมชน หรือเรียกว่า เป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน พยายามดึงประชาชนให้ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นการเข้าใจและระลึกเสมอว่า งานใดๆ ในชุมชนนั้น เป็นงานและ กิจกรรมของเขาเอง และการกระทำกิจการใดๆ ก็ตาม ให้เป็นแบบค่อยๆ ไป โดยคำนึงถึงสิ่งประกอบ อื่นๆ ใน ชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยและส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิด ตัดสินใจ วางแผน และ ดำเนินการด้วยตนเองอยู่เสมอ เพราะการทำอยู่เสมอๆ จะได้เป็นการพัฒนาทางสมองของตน หาก จากนี้ ในการพัฒนาควรมีหลักการดังนี้ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้ มากยิ่งขึ้น คือ

1. หลักการช่วยตนเอง (Self Reliance)

คือการสนับสนุนให้ประชาชนได้ช่วยตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจาก ภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่าง ตัวเขาไม่ได้มีส่วนร่วมเพียงพอแก่การพัฒนาสมองของเขา และเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้ จึงควร

1.1 เริ่มจากภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ของเขา

1.2 เริ่มจากสิ่งเล็กๆ น้อยๆ และจากสิ่งง่ายๆ ไปหาสิ่งยาก

1.3 ไม่รีบเร่งทำโครงการดำเนินงานแต่ค่อยทำค่อยไป เพื่อให้โอกาสเขาได้เรียนรู้จากการทำงานนั้น

1.4 พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม (People Participation)

กิจกรรมทุกอย่างประชาชนต้องมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงาน ลงมือทำงานตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการ กรณีที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ จะทำให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง แต่ในการถึงประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ จะต้องไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ จะต้องมาจากชนทุกชั้นของสังคม ตั้งแต่คนร่ำรวยที่สุดจนถึงคนยากจนที่สุดของชุมชน จะเลือกที่รักมักที่ชังไม่ได้

3. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน (Democracy)

ซึ่งหมายความว่า ในการดำเนินกิจการใดๆ ทุกคนจะมีสิทธิ์มีเสียงเท่าเทียมกัน ไม่มีใครใหญ่กว่าใครด้วยศรัทธาบรรดาศักดิ์ ยากดีมีเงินหรือระดับการศึกษา แต่ถือว่าเป็นคนหนึ่งที่มีสิทธิ์ออกเสียงในการลงคะแนนเสียงหรือออกเสียงได้เสียงหนึ่ง

4. หลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น (Opinion Leader)

คือ ผู้นำทางท้องถิ่น หรือผู้นำความคิดเห็น เป็นบุคคลที่มีผู้ให้ความเคารพ นับถือ ไว้วางใจ หรือมีอิทธิพล ต่อความรู้สึกรู้จักคิด และการตัดสินใจของมหาชนในชุมชน เขาจึงเป็นผู้ช่วยเหลือ เผยแพร่ให้เกิดความนิยม จูงใจจากประชาชนให้มาร่วมงานด้วย อย่างมีประสิทธิภาพ และบางครั้งยังช่วยเป็นวิทยากรในบางสาขาให้อีกด้วย

5. หลักความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น (Culture)

ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นเป็นของตนเอง ซึ่งเหมือนคล้ายคลึงหรือต่างไปจากชุมชนอื่น ผู้มีหน้าที่พัฒนาจำต้องทราบและยึดถือ อย่างน้อยขั้นแรกๆ ในการเข้าสู่ชุมชน ต้องวางโครงการให้สอดคล้องกับความเชื่อถือไปพลางๆ ก่อน ต่อมาภายหลังเห็นว่าสิ่งใดควรปรับปรุง ดัดแปลงแก้ไข จึงค่อยทำไปที่ละเล็กละน้อย โดยให้เขาได้รับความกระทบกระเทือนใจน้อยที่สุดหรือไม่รู้สึกเลย ทั้งนี้เพราะเห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ด้วย

6. หลักการประเมินผล (Evaluation)

คือ การที่ได้มี การประเมินผลงาน ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง ย่อมเป็นหลักการที่ดีของทุกโครงการ เพื่อเป็นการตรวจสอบดูว่า โครงการ หรือกิจกรรมเหล่านั้นได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ หรือไม่ ถ้ามีอุปสรรค ก็จะได้แก้ไขได้อย่างทันท่วงที ไม่ก่อให้เกิดผลเสียตามมาภายหลัง

หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในที่ประชุมเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2500 ได้ให้หลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ดังนี้ (ยูวันน์ วุฒิเมธี 2534:11)

1. โครงการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องสอดคล้องกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชนและเริ่มจากโครงการง่ายๆก่อน
2. โครงการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ คือมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนหรือปรับปรุงความสุขความเจริญเติบโตได้หลายๆด้าน พร้อมๆกัน
3. การพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องเริ่มดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนไปพร้อมๆกับการดำเนินงานโครงการ
4. ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและจัดรูปสถาบันหรือหน่วยการปกครอง หน่วยงานบริหารของประชาชนขึ้น
5. ต้องแสวงหาผู้นำท้องถิ่นและพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำในท้องถิ่นขึ้นตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชน
6. ต้องยอมรับและเปิดโอกาสให้สตรีและเยาวชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมกันในโครงการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีมีบทบาทต่อการขยายตัวของงานและแนวความคิดต่างๆ ส่วนเยาวชนนั้นจะสามารถเป็นกำลังรับผลงานได้เป็นอย่างดี
7. รัฐบาลจะต้องจัดบริการไว้ให้พร้อมเพื่อคอยเสริมงานของประชาชนเป็นหลักประกันในประสิทธิภาพความสำเร็จของงานและกำลังใจ
8. การวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งการจัดการบริหารงานในทุกๆระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง
9. .ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ควรสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรอาสาสมัครต่างๆทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

10. ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการวางแผนดำเนินงานให้เกิดความเจริญพร้อมกันไปทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเจริญให้ได้ระดับกันทุกส่วนของประเทศ

จากการนำหลักการทั้ง 10 ประการ ขององค์การสหประชาชาติมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัตินั้น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจในหลักการพัฒนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงมีคำอธิบายหลักการสำคัญๆ ของการพัฒนานาชุมชน ดังนี้

1. หลักความร่วมมือของประชาชน หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่สำคัญยิ่งก็คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจัง และจริงจัง ทั้งนี้ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (Education) การร่วมพิจารณา (Consensus) และการตกลงใจร่วมกัน (Consent) ในการแก้ปัญหาหรือการวางโครงการต่างๆ การที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็เพื่อเป็นการให้ประชาชนได้มีสิทธิเสมอภาคกันในอันที่จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสังคม ประชาชนจะมีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ

2. หลักการแสวงหาผู้นำ ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น เน้นในเรื่องการค้นหาผู้นำ และพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำให้เกิดขึ้นในชุมชน เพราะจุดมุ่งหมายสุดท้ายของการพัฒนาชุมชนนั้นคือการให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ การช่วยเหลือหรือการพัฒนาใดๆ จะต้องเป็นการช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเองได้ ดังนั้นผู้นำที่มาจากชาวบ้านจึงเป็นเป้าหมายที่จะต้องสร้างขึ้นเพื่อรับผิดชอบและรับช่วงงานได้ต่อไปและแม้แต่การปฏิบัติงานแทน หรือเป็นเงาของเจ้าหน้าที่ได้

3. หลักการทำงานกับกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนนั้นมุ่งสร้างระบบต่างๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งนี้โดยพยายามสร้างและพัฒนาองค์การหรือสถาบันต่างๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน หกลุ่มคนในรูปแบบต่างๆ จำเป็นต้องพัฒนาให้มีขึ้น เพื่อเป็นสถาบันของประชาชน เป็นแหล่งกลางในการศึกษาการรับแนวความคิดใหม่ๆ และเป็นแกนนำในทางปฏิบัติ การพัฒนาชุมชนทุกชนิดจึงมุ่งไปสู่การทำงานกับกลุ่มเป็นสำคัญ

4. หลักการสมทบ หลักการนี้เป็นวิธีดำเนินงานเพื่อการแบ่งเบาภาระการเงินของรัฐบาล และเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนให้แรงงานและวัสดุอุปกรณ์ในชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างเต็มที่โดยการดำเนินกิจกรรมใดๆ ในชุมชนนั้น ประชาชนได้รับการกระตุ้นให้เกิดความ

เสียสละเพื่อส่วนรวมด้วยการสละแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ของประชาชนเข้ามาสมทบกับงบประมาณ หรือเจ้าหน้าที่ของทางราชการด้วยวิธีนี้โครงการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชน จึงใช้งบประมาณของรัฐแต่น้อย ทำให้งบประมาณอันจำกัดของรัฐฯ สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง

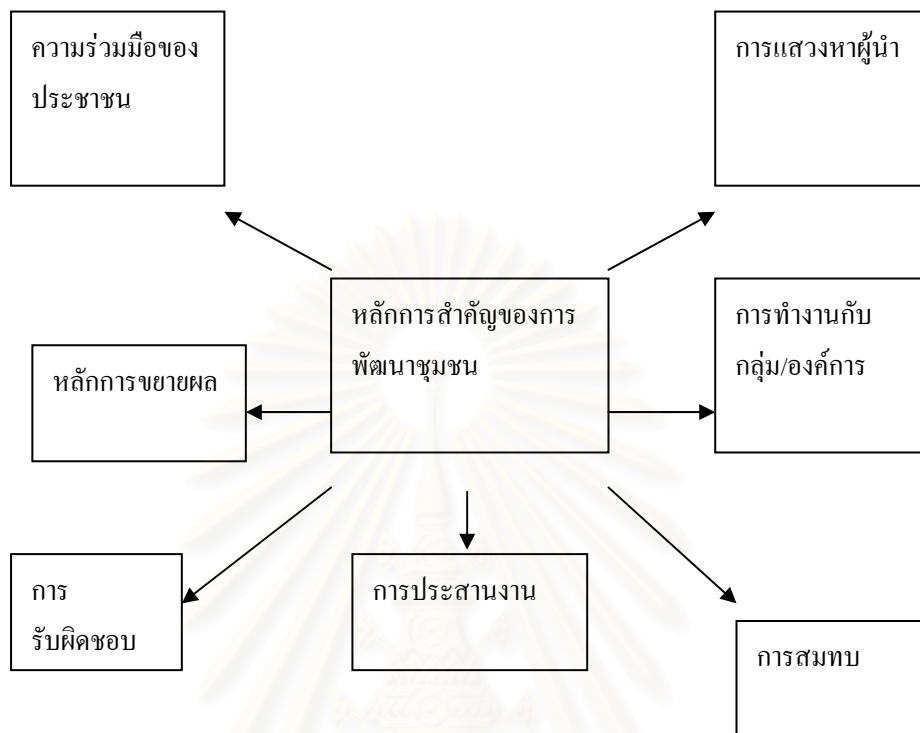
5. หลักการประสานงาน ได้กล่าวแต่ต้นแล้วว่า การพัฒนาชุมชนนั้น โดยตัวของมันเองไม่มีเอกลักษณ์เด่นชัดของงานแต่ประการใด แต่เป็นเพียงกลวิธีที่สอดแทรกเข้าไปเสริมให้งานด้านต่างๆ บรรลุผลสำเร็จอย่างมั่นคงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การพัฒนาชุมชนจึงไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ลำพังตัวเอง ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่เฉพาะในกิจกรรมเพื่อสังคมในด้านรูปแบบต่างๆ

6. หลักการรับผิดชอบร่วมกัน ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ความสำเร็จของงานมิได้อยู่เพียงแต่ได้มีการปฏิบัติงานเสร็จตามโครงการ แต่ยังมีความหมายไกลไปถึงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษาให้ผลงานนั้นๆ คงอยู่เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนนานเท่านาน ดังนั้นการพัฒนาความรับผิดชอบร่วมกันจึงเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ เพราะจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งจะนำไปสู่การมีความรู้สึกหวงแหนและดูแลรักษาด้วย

หลักการขยายผล เนื่องการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นการพัฒนาในระบบของการทำงานในด้านต่างๆ ดังนั้น การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนจึงมีกฎเกณฑ์ระเบียบแผนที่สามารถบอกผลที่จะเกิดขึ้นได้มากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสามารถควบคุมปัจจัยเกี่ยวกับคนได้ ดังนั้น ความสำเร็จของงานแต่ละอย่างระบบการทำงานจะต้องสามารถเป็นแบบอย่างนำไปปฏิบัติที่อื่นหรือกับงานอื่นๆ ได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องสามารถขยายผลการดำเนินงานออกไปสู่ชุมชน

จากหลักการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น 7 ประการ จะเห็นได้ว่างานพัฒนาชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับประชาชนเป็นสำคัญกล่าวคือ มุ่งให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมของตนเองและเพื่อตนเองหลักการสำคัญยิ่งของการพัฒนาชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมรับผิดชอบในโครงการด้วยหลักการนี้ การที่กล่าวว่างานชนิดใดได้ปฏิบัติโดยใช้หลักการพัฒนาชุมชนหรือไม่นั้นก็จะได้ว่างานนั้นเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนหรือไม่ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหนและวิธีการปฏิบัตินั้นเป็นแบบอย่างที่จะขยายผลได้หรือไม่ถ้าเข้าลักษณะเป็นงาน

ที่ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเป็นผู้ปฏิบัติและผลสำเร็จสามารถขยายระบบการปฏิบัติไปสู่ที่อื่นๆ ได้นั้น คือ ลักษณะของงานพัฒนาชุมชน ดังแสดงให้เห็นเป็นแผนภูมิ หลักการพัฒนาชุมชน

รูปที่ 2.2 แผนภูมิแสดงหลักการพัฒนาชุมชน

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนนั้นจึงมีขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ในชุมชนให้ดีขึ้น โดยที่จุดสำคัญของวิธีการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนอยู่ที่ว่าจะมีวิธีใดที่จะชักชวนให้ประชาชนเข้ามาร่วมงานพัฒนาชุมชน เพราะถือเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาในระดับอื่นๆ ต่อไป การศึกษาพฤติกรรม การสื่อสารของคณะกรรมการบริหารชุมชน ก็เพื่อเป็นแนวทางว่าคณะกรรมการบริหารชุมชนจะเป็นผู้ที่สามารถมีอิทธิพลชักจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพียงใด และเพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศต่อไป

3. ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovations)

การเผยแพร่ นวัตกรรม (Roger, 1983 : 5) หมายถึง กระบวนการที่นวัตกรรมแพร่กระจายผ่านสื่อไปยังสมาชิกในสังคมและก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง

กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมของบุคคล (The Innovation decision Process)

กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม คือ กระบวนการที่เริ่มจากการที่ปัจเจกบุคคลได้รับความรู้เป็นครั้งแรกเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งนำไปสู่การสร้างทัศนคติที่มีต่อนวัตกรรม จากนั้นจึงเกิดการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ถ้าบุคคลยอมรับนวัตกรรมนั้นๆ ก็จะทำนวัตกรมนั้นไปปฏิบัติ และทำที่สุดก็คือ การยืนยันการตัดสินใจ ซึ่งกระบวนการนี้ประกอบด้วยการกระทำอย่างต่อเนื่องและไม่ใช้การกระทำที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด (Rogers, 1983 : 161)

Rogers แบ่งกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นความรู้ (knowledge) ขั้นโน้มน้าวใจ (persuasion) ขั้นตัดสินใจ (decision) ขั้นปฏิบัติ (implementation) และขั้นยืนยัน (confirmation) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ขั้นความรู้ (knowledge)** เป็นขั้นตอนที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้ต่อนวัตกรรม โดยเมื่อบุคคลมีโอกาสพบเห็นนวัตกรรมและคุณลักษณะต่างๆ ของนวัตกรรม บุคคลอาจกระตือรือร้น (active) ในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาจากแหล่งสารต่างๆ อาทิ สื่อมวลชน ผู้นำความคิด ในขณะที่บุคคลบางกลุ่มอาจไม่กระตือรือร้น (passive) โดยได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ด้วยความบังเอิญ หรือเนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของผู้เผยแพร่ข่าวสาร

อย่างไรก็ตาม การกระตุ้นให้บุคคลได้รับความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ มักนิยมเผยแพร่สื่อมวลชน เนื่องจากสามารถเข้าถึงผู้รับจำนวนมากในช่วงเวลาอันสั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

โดยข้อมูลข่าวสารต่างๆ มักเผยแพร่ในช่วงนี้ ได้แก่

- ความรู้ที่ก่อให้เกิดความตระหนักรู้ (Awareness knowledge) ได้แก่ ข้อมูลที่ให้ความรู้พื้นฐาน (Software information) หรือทำให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม โดยมากมักเป็นข้อมูลที่ช่วยตอบคำถามว่านวัตกรรมดังกล่าวได้แก่อะไร และมีประโยชน์อย่างไร
- ความรู้ด้านการใช้ (How-to knowledge) ได้แก่ ข้อมูลที่อธิบายสถานที่ซึ่งบุคคลสามารถแสวงหานวัตกรรมต่างๆ ได้ สรรพคุณต่างๆ ของนวัตกรรม และแนวทางการนำนวัตกรรมดังกล่าวมาใช้ประโยชน์
- ความรู้เชิงหลักการ (Principles knowledge) ได้แก่ แนวคิดสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับนวัตกรรม เช่น นวัตกรรมดังกล่าว “ใหม่” จริงหรือไม่ นวัตกรรมดังกล่าวแตกต่างจากนวัตกรรมอื่นๆ ที่ผ่านมาหรือไม่ อย่างไร

2. **ขั้นโน้มน้าวใจ (persuasion)** สิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลในช่วงเวลานี้ ได้แก่ การที่บุคคลเริ่มมีความคิดเห็น หรือมีการเปรียบเทียบนวัตกรรมทั้งในด้านผลดีและผลเสีย โดยในช่วงเวลานี้ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารจะต้องพยายามให้ข้อมูลเพื่อให้บุคคลให้ความสนใจนวัตกรรมและมีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรม

ในช่วงเวลานี้ สื่อบุคคลจะมีบทบาทสำคัญกว่าสื่อมวลชน โดยสื่อบุคคลจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลได้อย่างชัดเจนในแง่มุมต่างๆ หรือคนใกล้ชิดที่รับนวัตกรรมไปก่อนหน้านั้น อาจมีบทบาทในการทำให้บุคคลคิดที่จะเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว

3. **ขั้นตัดสินใจ (Decision)** เป็นขั้นตอนที่บุคคลประเมินองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม เช่น ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม ความคิดเห็นของตนและคนใกล้ชิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้หากมีการยอมรับนวัตกรรม เป็นต้น

ในขั้นตอนนี้ ผู้เผยแพร่ข่าวสารมักจะพยายามกระตุ้นด้วยวิธีการต่างๆ นานา เพื่อให้บุคคลตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม อาทิ การให้ความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้นวัตกรรม การทดลอง การสาธิต การใช้บุคคลต้นแบบ ฯลฯ

4. **ขั้นปฏิบัติ (Implementation)** เป็นขั้นตอนที่บุคคลจะเริ่มนำนวัตกรรมที่ตนตัดสินใจยอมรับมาใช้ โดยในขั้นนี้ ข้อมูลข่าวสารมีบทบาทสำคัญมากๆ ต่อการรับนวัตกรรม โดยเฉพาะข้อมูลที่มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นความสำคัญของนวัตกรรมต่อบุคคล ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานที่ซึ่งสามารถเข้าถึงนวัตกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้นวัตกรรม เป็นต้น โดยข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ จะมีผลต่อการยืนยันการใช้นวัตกรรมต่อไป

5. **ขั้นยืนยัน (Confirmation)** เป็นขั้นตอนที่บุคคลมักจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อยืนยันความคิดที่ว่า “ตนสมควรรับนวัตกรรมนั้นต่อไป” หรือ “ตนสมควรปฏิเสธนวัตกรรมนั้น” โดยขั้นตอนนี้ บุคคลที่เคยปฏิเสธนวัตกรรมอาจเปลี่ยนใจกลับมายอมรับนวัตกรรมก็ได้ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้รับข้อมูลข่าวสารในด้านที่ดีเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ในขณะที่เดียวกันบุคคลที่รับนวัตกรรมไปแล้ว อาจเกิดการลังเล สับสน หรือตัดสินใจยุติการรับนวัตกรรมนั้นก็ได้ หากได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมในด้านไม่ดี

ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ผู้เผยแพร่ข่าวสารยังจำเป็นต้องให้ความสนใจกับการให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การที่ผู้รับนวัตกรรมยืนยันว่าจะใช้นวัตกรรมนั้นต่อไป

แนวคิดดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสาร (ผ่านสื่อบุคคลและสื่อมวลชน) เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจรับนวัตกรรม โดยเฉพาะในเชิงของการเลือกรับข้อมูล การแสวงหาข้อมูล การแลกเปลี่ยน และเพิกเฉยกับข้อมูลต่างๆ ของบุคคล โดยโรเจอร์ส (Roger) พยายามเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เนื่องจากสื่อมวลชนมักมีอิทธิพลสูงในการให้ความรู้ ในขณะที่สื่อบุคคลมีบทบาทสำคัญในจังหวะของการโน้มน้าวใจให้ยอมรับนวัตกรรม เนื่องจากคนเราต้องการข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือได้ และเกี่ยวข้องกับตน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราการยอมรับนวัตกรรม

อัตราการยอมรับนวัตกรรม คือ ความเร็วเชิงเทียบที่นวัตกรรมถูกยอมรับโดยสมาชิกของสังคม วิธีการวัดอัตราการยอมรับนวัตกรรมมักกระทำโดยพิจารณาจากจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ยอมรับนวัตกรรมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ต้องใช้เวลา 5 ปี สำหรับคณิตศาสตร์แผนใหม่ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดในสหรัฐอเมริกาจึงยอมรับ

เราอาจเขียนแผนภาพง่ายๆ ที่แสดงถึงตัวแปรประเภทต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่ออัตราการยอมรับนวัตกรรมได้ ดังนี้ (เสถียร เศษประทับ, 2530 : 141-144)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 2.3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออัตราการยอมรับนวัตกรรม

ที่มา : เสถียร เชนประทับ, 2530 : 141-144)

1. ลักษณะของนวัตกรรม (Perceived Attributes of Innovation)

นวัตกรรมทุกชนิดมีลักษณะสำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ความเข้ากันได้ ความสลับซับซ้อน การนำไปทดลองใช้ได้ และ การสังเกตเห็นผลได้ ที่มีข้อนำสังเกตว่า ลักษณะของกรรมตามความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ไม่ใช่ลักษณะของนวัตกรรมตามที่เป็น

จริง หรือตามความรู้สึกของผู้เชี่ยวชาญ แต่เป็นสิ่งที่มียุทธวิธีที่สุดต่อการยอมรับนวัตกรรม ทั้งนี้ นวัตกรรมก็เหมือนความงามซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้สึกของผู้ชม

ประโยชน์เปรียบเทียบ (Relative advantage)

ประโยชน์เชิงเทียบ คือ การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการยอมรับนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งเก่าหรือวิธีปฏิบัติเก่าที่นวัตกรรมถูกนำมาใช้แทนที่ การวัดประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ อาจวัดในแง่เศรษฐกิจหรือแง่อื่นๆ ก็ได้ เช่น ความเชื่อถือของสังคม เกียรติยศ ความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ลักษณะของนวัตกรรมอาจเป็นสิ่งที่กำหนดว่า ประโยชน์เชิงเทียบทางใด เช่น ทางเศรษฐกิจ หรือทางสังคม ที่เป็นสิ่งสำคัญต่อผู้รับนวัตกรรม

1) ประโยชน์เชิงเทียบกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม กล่าวได้ว่าประโยชน์เชิงเทียบชี้ให้เห็นถึงระดับของคุณและโทษที่เกิดจากการยอมรับนวัตกรรม ถ้ามีประโยชน์เชิงเทียบสูง ก็มีระดับของคุณมาก ซึ่งส่งผลให้มีอัตราการยอมรับนวัตกรรมสูง ดังนั้นอาจสรุปเกี่ยวกับประโยชน์เชิงเทียบและอัตราการยอมรับนวัตกรรมได้ว่า *“ประโยชน์เชิงเทียบของนวัตกรรมใดตามความรู้สึกของสมาชิกในสังคม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราการยอมรับนวัตกรรมนั้น”*

2) สิ่งจูงใจ หน่วยงานเปลี่ยนแปลงไม่น้อยเมื่อให้สิ่งจูงใจในทางเศรษฐกิจ เช่น เงิน หรือสิ่งของ เพื่อเร่งอัตราการยอมรับนวัตกรรมให้เร็วขึ้น ทำให้ผู้รับนวัตกรรมรู้สึกว่าได้ประโยชน์เชิงเทียบมากขึ้น แต่บางครั้งหน่วยงานต้องรู้สึกผิดหวังกับประสิทธิภาพของสิ่งจูงใจ เพราะพอไม่มีสิ่งจูงใจ ผู้รับนวัตกรรมก็เลิกรับ

ความเข้ากันได้ (Compatibility)

ความเข้ากันได้ คือ การที่ผู้รับนวัตกรรมรู้สึกว่านวัตกรรมนั้นได้เข้ากันได้กับค่านิยมที่เป็นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต ตลอดจนความต้องการของตน นวัตกรรมที่เข้ากับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมไม่ได้ จะไม่ถูกยอมรับอย่างรวดเร็วเหมือนนวัตกรรมที่เข้ากันได้กับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม นวัตกรรมอาจเข้ากันได้สิ่งต่อไปนี้เป็น *ค่านิยมและความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม ความคิดหรือประสบการณ์เกี่ยวกับนวัตกรรมในอดีต และความต้องการของนวัตกรรมกลุ่มเป้าหมาย*

การเข้ากันได้ของนวัตกรรมกับสิ่งต่างๆ ที่กล่าวข้างต้น จะทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกมั่นใจว่าไม่ต้องเสี่ยงภัยมาก ทำให้นวัตกรรมมีความหมายสำหรับเขามากขึ้น ดังนั้น เราอาจสรุปได้ว่า *“ความสามารถในการเข้ากันได้ของนวัตกรรม ในความรู้สึกของสมาชิกในสังคมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม”*

ความสลับซับซ้อน (Complexity)

ความสลับซับซ้อน คือ ระดับของความยากง่ายตามความรู้สึกรู้สึกของกลุ่มเป้าหมายในการที่จะเข้าใจหรือที่จะนำนวัตกรรมไปใช้ เราสามารถพิจารณาความสลับซับซ้อนของนวัตกรรม โดยการนำนวัตกรรมไปวางไว้บนแกนมาตราส่วนประเมินค่าที่เรียงลำดับตั้งแต่ง่ายที่สุดจนถึงสลับซับซ้อนที่สุด นวัตกรรมบางอย่างง่ายแก่การเข้าใจและง่ายที่จะนำไปใช้สำหรับกลุ่มเป้าหมาย แต่นวัตกรรมบางอย่างสลับซับซ้อนมาก ต้องใช้เวลาเรียนรู้มากกว่าจะเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้ เราอาจสรุปได้ว่า “ความสลับซับซ้อนของนวัตกรรมตามที่สมาชิกของระบบสังคมรู้สึก มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม”

การนำไปทดลองได้ (Trialability)

การนำไปทดลองได้ คือ ระดับที่นวัตกรรมสามารถถูกนำไปทดลองใช้ในปริมาณที่จำกัดได้นวัตกรรมใดที่สามารถแบ่งส่วนเพื่อไปทดลองใช้ จะถูกยอมรับเร็วกว่านวัตกรรมซึ่งไม่สามารถแบ่งเป็นส่วนได้ ทั้งนี้เพราะนวัตกรรมที่สามารถแบ่งเป็นส่วนได้ ทั้งนี้เพราะนวัตกรรมที่สามารถแบ่งเพื่อไปทดลองใช้ จะช่วยลดความรู้สึกเสี่ยงภัยในการยอมรับ นวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมายให้น้อยลง ตัวอย่างของนวัตกรรมที่ต้องยอมรับหรือปฏิเสธ โดยไม่สามารถนำไปทดลองใช้ได้ เช่น เครื่องทำความเย็น รถยนต์ เป็นต้น

กลยุทธ์อย่างหนึ่งในทางการค้าเมื่อจะวางสินค้าใหม่ในตลาด คือ การแจกตัวอย่างสินค้าใหม่ให้กับกลุ่มเป้าหมายทดลองใช้ หรือมีฉะนั้นก็ผลิตสินค้าให้มีขนาดเล็ก เพื่อให้มีราคาถูกซึ่งกลุ่มเป้าหมายสามารถซื้อไปทดลองใช้ได้ เมื่อทดลองแล้วได้ผลดีก็จะช่วยเผยแพร่ข่าวสารนั้นต่อและซื้อสินค้านั้นในปริมาณที่มากขึ้น

ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่า “ความสามารถในการนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ได้ ตามความรู้สึกของสมาชิกในสังคม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม”

การสังเกตเห็นผลได้ (Observability)

การสังเกตเห็นผลได้ คือ ระดับที่ผลของนวัตกรรมสามารถเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ ผลของนวัตกรรมบางชนิดสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย และสามารถสื่อความหมายให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้ง่าย แต่ผลของนวัตกรรมบางชนิดยากแก่การอธิบายให้แก่กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เพราะฉะนั้นเราอาจสรุปได้ว่า “ความสามารถในการสังเกตเห็นผลของนวัตกรรมตามความรู้สึกของสมาชิกในสังคม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม”

2. ประเภทของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Type of Innovation-Decision)

ประเภทของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม แบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

การตัดสินใจโดยปัจเจกบุคคล (optional decision) คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมโดยบุคคลแต่ละคน โดยไม่ต้องคำนึงถึงการตัดสินใจของสมาชิกอื่นในสังคม

การตัดสินใจร่วมกัน (Collective decision) คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมที่สมาชิกในสังคมตกลงร่วมกันด้วยความเห็นพ้องต้องกัน หรือด้วยเสียงข้างมาก

การตัดสินใจโดยผู้มีอำนาจ (authority decision) คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมโดยผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าคนอื่นภายในองค์การที่เป็นทางการ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินพฤติกรรมของบุคคลอื่นในสังคม

การตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจอื่น (Contingent decision) คือ การเลือกยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม หลังจากที่ได้มีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมมาแล้วอย่างน้อยครั้งหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการตัดสินใจภายหลังจากที่ได้มีการตัดสินใจประเภทใดประเภทหนึ่งใน 3 ประเภทมาก่อนแล้ว

ประเภทของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับอัตราการยอมรับนวัตกรรม โดยทั่วไปอัตราการยอมรับนวัตกรรมที่เร็วที่สุดมาจาก **การตัดสินใจโดยผู้มีอำนาจ** เพราะมีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจน้อยที่สุด แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรณีที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจมีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณหรือมีลักษณะตามแบบทันสมัยด้วย ถ้ามีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณก็อาจทำให้อัตราการยอมรับนวัตกรรมช้าลง **การตัดสินใจโดยปัจเจกบุคคล** จะทำให้อัตราการยอมรับนวัตกรรมที่เร็วเป็นอันดับสองรองจากการตัดสินใจโดยผู้มีอำนาจ ส่วน **การตัดสินใจร่วมกัน** จะทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมช้ากว่าการตัดสินใจสองประเภทที่กล่าวแล้ว ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจร่วมกันต้องมีการจูงใจสมาชิกส่วนมากในสังคมให้เห็นด้วยกับนวัตกรรม ส่วน **การตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจอื่น** น่าจะมีอัตราการยอมรับนวัตกรรมช้าที่สุด ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจตั้งแต่สองประเภทขึ้นไป ซึ่งเกิดขึ้นก่อนหลังตามลำดับ

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมและอัตราการยอมรับนวัตกรรม คือ ยิ่งมีคนเข้ามาเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมมากเท่าไร ก็จะทำให้มีอัตราการยอมรับนวัตกรรมช้าลงเท่านั้น ถ้าแนวคิดนี้ถูกต้อง วิธีหนึ่งที่จะเน้นอัตราการยอมรับนวัตกรรมให้เร็วขึ้น คือ พยายามลดจำนวนบุคคลที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมลงให้มากที่สุด

ผลของนวัตกรรม

ผลของนวัตกรรม คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมภายในสังคมเราสามารถชี้เกณฑ์ต่างๆ แบ่งประเภทของผลที่จะเกิดจากการยอมรับนวัตกรรมได้ 3 ประเภท ดังนี้ (เสถียร เชนประดับ 2530 ,: 196-193)

1. ผลในทางบวกและผลในทางลบ

ผลในทางบวก คือ ผลอันเกิดจากการยอมรับนวัตกรรมซึ่งเป็นที่ปรารถนาในระบบสังคม

ผลในทางลบ คือ ผลซึ่งไม่เป็นที่ปรารถนาในระบบสังคม การที่ผลของนวัตกรรมจะเป็นที่ปรารถนาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับการณ์ที่นวัตกรรมมีผลกระทบต่อสมาชิกภายในสังคมอย่างไร

ทุกสังคมต่างก็มีคุณสมบัติทางสังคมและวัฒนธรรมบางอย่างที่ต้องรักษาไว้ ไม่ควรถูกทำลาย ถ้าต้องการรักษาเสถียรภาพของระบบไว้ คุณสมบัติเหล่านี้หมายถึงรวมถึง ความผูกพันในครอบครัว ความเคารพในชีวิตมนุษย์และทรัพย์สิน การเคารพในศักดิ์ศรีของบุคคล การเคารพในมรดกทางวัฒนธรรม คุณสมบัติทางสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ มีความสำคัญน้อยกว่า และอาจถูกดัดแปลงแก้ไข ยกเลิก หรือเอาสิ่งอื่นมาแทนที่โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนมากนัก

ผลของนวัตกรรมจะเป็นที่ปรารถนาหรือไม่ยังขึ้นอยู่กับเวลาด้วย ผลในระยะสั้นและผลในระยะยาวของการยอมรับนวัตกรรมอาจแตกต่างกันอย่างมากก็ได้ เช่น ในปีแรกๆ ที่มีการยอมรับวิทยุโทรทัศน์ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น การชมวิทยุโทรทัศน์ถือว่าเป็นกิจกรรมของกลุ่มภายในบ้าน และดูเหมือนวิทยุโทรทัศน์จะช่วยให้เกิดเสถียรภาพภายในครอบครัว แต่ต่อมามีการกำหนดวิทยุโทรทัศน์ว่าไปเน้นความรุนแรง ความก้าวร้าวให้แก่เด็ก และทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยระหว่างบิดา มารดาและลูก

นวัตกรรมอาจมีผลอันเป็นที่พึงปรารถนาสำหรับบุคคลกลุ่มหนึ่งมากกว่าบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ผลในทางบวกของนวัตกรรมอาจเกิดขึ้นสำหรับบางคน แต่คนอื่น ๆ อาจต้องเสียผลประโยชน์ เช่น ผู้ยอมรับนวัตกรรมประเภทล้อหลังเป็นพวกล้อหลังยอมรับนวัตกรรมนั้น พวกนี้มักถูกบังคับจากความกดดันทางเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า ผลกำไร ในฉบับพลันโดยไม่คาดหมาย

ผลกำไรในฉบับพลันโดยไม่ได้คาดหมายเป็นผลกำไรทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเชิงเปรียบเทียบ คือ บุคคลบางคนในสังคมจะได้รับ ในขณะที่เดียวกันคนอื่น ๆ จะไม่ได้รับ ผลกำไรในฉบับพลันโดยไม่ได้คาดหมายเป็นรางวัลสำหรับการยอมรับนวัตกรรมเร็ว และเป็นโทษสำหรับความยุ่งงำมในการยอมรับนวัตกรรม เราทราบว่าคุณชอบของใหม่เป็นผู้ที่มีฐานะดีกว่า จำลองว่าพวกล้อหลัง เพราะฉะนั้นนวัตกรรมอาจมีผลทำให้คนรวยขึ้น หรือจนลง

2. ผลโดยตรงและผลโดยอ้อม

ผลของนวัตกรรมจำนวนไม่น้อยไม่ได้สิ้นสุดที่ผู้ยอมรับนำเอานวัตกรรมไปปฏิบัติ แต่อาจมีผลต่อไปยังคนอื่น ๆ อีก เนื่องจากส่วนต่างๆ ของสังคมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมมักจะทำให้เกิดผลอย่างอื่นตามมาเป็นปฏิกิริยาลูกโซ่

ผลโดยตรง คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการยอมรับนวัตกรรมในสังคม

ผลโดยอ้อม คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากผลโดยตรงของนวัตกรรม

ผลโดยตรงอาจมีลักษณะเป็นประโยชน์ให้ความสะดวกสบายต่างๆ ในขณะที่เดียวกันอาจมีผลกระทบทางอ้อมซึ่งเกิดขึ้นโดยบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมโดยไม่รู้ตัว ผลกระทบเหล่านี้จะค่อยๆ รวมตัวมีลักษณะเหมือนปฏิกิริยาลูกโซ่ ที่มีความสลับซับซ้อนมองเห็นได้ยาก และก่อให้เกิดปัญหาในระยะต่อมา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่มีคุณอนันต์แต่มีโทษมหันต์ นอกจากนี้พลาสติกยังทำให้ผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น กระดาษห่อหรือใบตองลดความสำคัญไป

3. ผลที่เห็นได้ชัดและผลแฝง

ผลที่เห็นชัด คือ การเปลี่ยนแปลงที่รู้และตั้งใจโดยสมาชิกของสังคม ตัวอย่างของผลที่เห็นชัด คือ การพัฒนาความเชี่ยวชาญในอาชีพ เช่น พัฒนาช่างฝีมือ เป็นต้น

ผลแฝง คือ การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้ตั้งใจและไม่รู้โดยสมาชิกของระบบสังคม การเผยแพร่วิธีการคุมกำเนิดอาจทำให้เกิดทัศนคติใหม่เกี่ยวกับขนาดของครอบครัว ซึ่งอาจมีผลอย่างมากต่อสังคมโดยที่เราไม่คาดคิดมาก่อน

นวัตกรรมทุกชนิดจะทำให้เกิดผลบางอย่าง ยิ่งนวัตกรรมมีความสำคัญมากขึ้น มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผลที่เกิดจากการยอมรับนวัตกรรมก็จะมีมากยิ่งขึ้น ผลบางอย่างจะเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจและเห็นชัด บางอย่างจะไม่ตั้งใจและแฝง

หน่วยงานพัฒนาและนักวิจัยต้องให้ความสำคัญกับผลของนวัตกรรมมากขึ้น ถ้าเจ้าหน้าที่พัฒนาคุ้นเคยกับระบบสังคมของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี ก็จะสามารถทำนายหรือคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการยอมรับนวัตกรรมได้ถูกต้องขึ้น การลองผิดลองถูกเป็นวิธีการที่แพงเกินไปในแง่การสูญเสียทรัพยากรและทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรม เราสามารถปรับปรุงวิธีการคาดการณ์หรือทำนายผลของนวัตกรรมให้ดีขึ้นได้ โดยการศึกษาวิเคราะห์ระบบสังคมที่จะยอมรับนวัตกรรมนั้นอย่างละเอียดรอบคอบ หลังจากนั้นก็จะใช้วิธีการทดลองเผยแพร่วัตกรรมเพื่อดูผลในระดับเล็กๆ ก่อนวิธีการเช่นนี้พิสูจน์ให้เห็นว่า เป็นวิธีการที่ถูกต้องกว่า และมีประสิทธิภาพมากกว่าการ “หลับหูหลับตา” เผยแพร่นวัตกรรมอย่างกว้างขวางโดยเดาเดาว่าจะเกิดผลอย่างไรอย่างนี้ตามต้องการ

เจ้าหน้าที่พัฒนาควรจำไว้ว่า ผลระยะสั้นและผลระยะยาวของนวัตกรรมอาจแตกต่างกันอย่างมาก และในบางครั้งอาจขัดแย้งกันก็ได้ เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่พัฒนาต้องตอบคำถามให้ได้ว่า เป็นการสมควรไหมที่จะให้กลุ่มเป้าหมายอดทนต่อผลอันไม่พึงปรารถนาในระยะสั้น แต่ผลในระยะยาวจะเป็นผลที่ดีและมีประโยชน์อย่างยิ่ง หรือเป็นการสมควรไหมที่จะเผยแพร่นวัตกรรมที่ให้ผลในระยะสั้นดี แต่ผลในระยะยาวไม่ดี

ปัญหาที่เจ้าหน้าที่พัฒนาต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ คือ อัตราที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในทันทีหรือในระยะเวลานานรวดเร็ว และไม่มีผลทางลบใดๆ ต่อการเปลี่ยนแปลง

5. แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักสำคัญของการกระจายในระดับท้องถิ่น คือ การคืนอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ปกครองและมีบทบาทในการกำหนดการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและมากขึ้น แนวทางหลักในการกระจายอำนาจ คือ การวางแนวทางให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ บริหาร และการปกครองชุมชน (อรพินท์ สพิชคชัย 2538 :7) ดังนั้นในการระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน และต่อการดำเนินการด้านการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น

ความเป็นมาของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเริ่มเกิดขึ้นและแพร่หลายในช่วงกลางศตวรรษ 1970 เนื่องมาจากความล้มเหลวของโครงการพัฒนาชนบทที่ให้ความสำคัญกับการถ่ายโอนเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตและความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ จากประสบการณ์ขององค์กรพัฒนาระหว่างประเทศต่างๆ เช่น World Bank, International Labour Organization และ Food and Agriculture Organization (FAO) พบว่าโครงการพัฒนาชนบทที่ดำเนินงานในประเทศด้วยพัฒนาในอัฟริกาไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากประชาชนระดับล่างไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและผลประโยชน์ใดๆ ซึ่งสมาชิกองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศที่เข้าร่วมประชุม World Conference on Agrarian Reform and Rural Development (WCARRD) ที่กรุงโรม ในปี ค.ศ. 1979 ได้สรุปสาเหตุของความล้มเหลวของการพัฒนารูปแบบเก่าว่า เกิดจากการที่คนยากจนขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในโครงการพัฒนาที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนยากจนเหล่านั้น

ในที่ประชุม WCARRD ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า (Food and Agriculture, 1991)

“Participation by rural people in the institutions that govern their lives is basic human right. If rural development was to realize its potential; the Conference said, disadvantaged rural people had to be organized and actively involved in designing policies and programme and in controlling social economic institutions.

WCARRD saw a close link between participation and voluntary, autonomous and democratic organization representing the poor. It called on development agencies to work in close cooperation with organizations of intended beneficiaries, and proposed that assistance be channeled through small farmers and peasant groups.”

จึงกล่าวได้ว่า WCARRD ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งดำเนินการโดยผ่านตัวแทนของคนยากจนที่รวมตัวกันขึ้นเป็นองค์กรประชาชนในลักษณะของการอาสาสมัคร มีความเป็นอิสระบนหลักการประชาธิปไตย รวมทั้งยังเรียกร้องให้หน่วยงานพัฒนาต่างๆ หันมาทำงานและให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาที่สมาชิกมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมกลุ่ม โดยอาจจะเกี่ยวข้องในลักษณะของการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีหลากหลาย ดังที่รายงานการประชุมของ The Ad Hoc Group of Experts ในเรื่องเกี่ยวกับ “Popular participation as a Strategy for promoting Community Level Action and National Development” (อ้างถึงใน ปัญญา สวัสดิ์เสรี 2539 : 17) ได้กล่าวว่า “คำว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่แน่นอนได้ และมีการให้ความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือ แม้แต่ในประเทศเดียวกัน การที่จะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องพิจารณาถึงบริบท (Context) ของแต่ละประเทศ และสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองของประเทศนั้น” ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้กว้างๆคือ

การมีส่วนร่วมของประชาชน จะนำมาซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนา และในการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในประเด็นของ

1. การสนับสนุนกระบวนการพัฒนา
2. การแบ่งสรรผลประโยชน์ จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางนโยบาย การวางแผน และการปฏิบัติ ตามแผน ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Department of International Economic and Social Affairs, 1981 : 5)

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาไว้ว่า คือ การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของ ประชาชนในระดับต่างๆ (United Nation อ้างถึงใน ปรียานุช ปัญจวงศ์ 2540 : 30) คือ

1 .ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2 .ในการเข้าร่วมปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการในรูปแบบต่างๆ ด้วยความสมัครใจ (อรพินท์ สฟโชคชัย 2538 : 2) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปจะมีความหมายที่กว้างขวาง สำหรับความหมายที่พูดถึงในเชิงการพัฒนาชนบทมักจะหมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้ที่มี ส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในชุมชนหรือประชาชนในการที่เข้ามาร่วมมือบทบาทในการ ดำเนินงานพัฒนาของภาครัฐเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง แต่การมีส่วนร่วมใน ความหมายที่กว้างกว่าอาจจะหมายถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ของชุมชนโดยตรง

Franklyn Lisk (อ้างถึงในชินรัตน์ สมสืบ 2539 : 23) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมใน มุมมองที่กว้างกว่า เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกๆระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และโดยเฉพาะในบริบท ของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของ มวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร และการประเมินผลของแผนงานและโครงการ ต่างๆที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น

นิรันด จงวุฒิเวศน์ (อ้างถึงใน ชินรัตน์ สมสืบ 2539 : 21) ให้ความหมายในการมีส่วนร่วม (participation) หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วม ใจโดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและ เหมาะสมกับทั้งกระทำการดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการ มีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ

ทงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ และคณะ (2534 : 76) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนว่าเป็นการที่ประชาชนได้เข้าร่วมมามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในลักษณะการ

ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกถึงความรู้สึกร่วมคิด แก้ไขปัญหาความต้องการของตน โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาการตัดใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคล การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันในการพัฒนา เป็นการแก้ไขปัญหาและทำให้สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับกันว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นสังคม รวมทั้งอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 6) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาล ส่งเสริม ชักจูง สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้า ปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชน
4. ร่วมตัดสินใจ ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ดังนั้น หากจะกล่าวโดยสรุปถึงความหมายของ การมีส่วนร่วม คือ การที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้นเพื่อเป็นพลังในการพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ทำให้เห็นว่ามีมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งพอสรุปได้ว่าพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ

1. กลไกการพัฒนาต้องเกิดจากประชาชน โดยประชาชนมีบทบาทหลักการพัฒนา
2. เป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งตนเองและพัฒนาตนเองมิใช่พึ่งพารัฐหรือองค์กรพัฒนาภายนอก
3. กระบวนการพัฒนายึดหลักความต้องการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นภายในชุมชนจากตัวประชาชนเอง มากกว่าความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้น (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ 2527 : 188) ได้ให้ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

- 1..การที่ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Industrial Organization) เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสมาชิกต่างๆ
- 2.การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการกลุ่ม หรือชุมชน
- 3..การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-Representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนประชาชนเข้ามีส่วนร่วม

Lee J. Cary, (1976:144) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 5 ลักษณะดังนี้

- 1.เป็นสมาชิก (Membership)
- 2.เป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at meeting)
- 3.เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution)
- 4.เป็นสมาชิกชุมชน (Membership of Community)
- 5.เป็นประธาน (Leader)

Cohen and Uphoff (1977:7-11) ได้อธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระบะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยรวม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

อคิน รพีพัฒน์ (2525:78-79) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชนตลอดจนเรียงลำดับความสำเร็จของปัญหา ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหา และแนวทางต่างๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อนแก้ปัญหา
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528:11-12) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. ร่วมแสดงความคิดเห็น ในรูปของการเรียน การพูด หรือการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อแสดงความคิดเห็นของตน การแสดงความคิดเห็นเช่นนี้อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนใดของกิจกรรมการพัฒนาก็ได้
2. ร่วมสละทรัพยากรวัตถุ โดยการให้ยืมหรือให้เงิน วัสดุ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การใช้ประโยชน์จากสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ
3. การร่วมสละแรงกาย ในกิจกรรมการพัฒนานั้นๆ
4. ร่วมสละเวลา เช่น ร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าร่วมประชุม)แม้จะไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัวก็ตาม

ศรีปริญญา ฐประจ่าง (2529: 28-39) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ คือ

- 1 .การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา
2. การมีส่วนร่วมวางโครงการ
- 3 .การมีส่วนร่วมปฏิบัติ
- 4 .การมีส่วนร่วมติดตามผล
- 5 .การมีส่วนร่วมบำรุงรักษา

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ (2535:37) สรุปว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1 .การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ
- 2 .การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เช่น การร่วมลงแรงในการทำโครงการ ร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งอื่น ๆ หรือการร่วมบำรุงรักษา โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

การที่ประชาชนได้ตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้น งานพัฒนาชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ต่างๆที่สอดคล้องกับความต้องการ ทักษะและทัศนคติของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความรับผิดชอบ ความภาคภูมิใจ ความรู้สึกผูกพัน อันสามารถที่จะก่อให้เกิดการช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด

William Reeder (1963:39-53) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่เข้ามามีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทัศนคติ และค่าความนิยมของตน
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นๆ มีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน
3. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้อง รักษาผลประโยชน์ของตน
- 4 .บุคคลและกลุ่มบุคคลจะไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อตนเองได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอคติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
- 5 .บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือหวังเอาไว้

6. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
7. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทำได้โดยการบีบบังคับไม่ได้
8. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ บุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี
9. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย
10. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมอยู่กับความสามารถ
11. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น ยั่วยุ และแรงจูงใจให้เกิดขึ้น

อำนาจ อนันตชัย (2526:138) กล่าวถึงความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มว่า มีปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหา ด้วยการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยใช้ประโยชน์จากแรงงานทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่
2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่
3. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

อนุภาพ ธิรภาพ (2528:25-26) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า
2. ความต้องการการเป็นกลุ่มพวก
3. ความเชื่อถือในตัวผู้นำ
4. ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ
5. การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน
6. การยอมรับแบบอย่าง

7 .ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม

8 .การยอมรับในอำนาจ

9 .ฐานะทางเศรษฐกิจ

วรรณิการ์ ภูมิวงส์พิทักษ์ (2540:1) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่

1 .ปัจจัยทางด้านบุคคลและทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ภูมิฐานะ ระดับ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพในชุมชน

2 .ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบด้วย

2.1.ความต้องการเกียรติเป็นที่ยกย่องของบุคคลอื่น

2.2 .การได้รับการชักจูงจากผู้นำในชุมชน

2.3. การได้รับการชักจูงจากเพื่อนบ้าน

2.4. การได้รับการชักจูงจากเจ้าหน้าที่ในโครงการ

2.5. ความต้องการเป็นกลุ่มพวก

2.6. มีศรัทธาต่อโครงการ

2.7. การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน

2.8. ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงพฤติกรรมการสื่อสารของคณะกรรมการบริหารชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชุมชน จึงมีการศึกษาแนวคิดดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นแนวทางที่อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

การพัฒนาต่างๆ จำเป็นต้องเริ่มต้นจากประชาชน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและในกิจกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้ โอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องอาศัยเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพในการมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องมีความสามารถในการมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจจะมีส่วนร่วม

หากปราศจากเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อข้างต้นแล้ว การมีส่วนร่วมก็มักจะไม่เกิด

อย่างไรก็ตามนอกจากเงื่อนไขทั้ง 3 ประการดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ (บุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์ 2535)

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม เนื่องจากการมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่ค่าประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องทั้งสองฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบบระเทือนต่อตำแหน่ง หน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมอาจจำแนกได้ 3 ประการตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้คือ

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านจัดโครงการทอดผ้าป่าต้นไม้
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนประชาชน เช่น การรวมกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเมื่อใดก็ได้

แบบอย่างของการมีส่วนร่วม

ผู้มีส่วนร่วมนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เป็นผู้กระทำการ คือ ผู้ก่อให้เกิดการพัฒนา หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งขึ้นมา
2. เป็นผู้รับผลการกระทำ กล่าวคือ ได้รับผลจากการกระทำโดยตรง
3. เป็นสาธารณชนทั่วไป หรือประชาชนทั่วไปที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่ว่ามี ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

แนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมประเทศกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่จะเน้น “วิถีทาง” ของการมีส่วนร่วมซึ่งจะต้องมีการพัฒนาต่อไปจนถึงระดับที่ให้ความสำคัญกับ

“เป้าหมาย” ของการพัฒนา ถ้าพิจารณาแล้วปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพบว่า

1. ปัญหาที่การดำเนินงาน โดยความเข้าใจของผู้บริหารองค์กรนั้น ยังเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นเพียง “วิถีทาง” ดังนั้นจึงเกิดปัญหาตามมา คือ

- เกิดการวางแผนโดยที่ยังรวบอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง
- การจัดส่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นไปยังพื้นที่เป้าหมายยังไม่ทั่วถึง
- ขาดความร่วมมือจากบุคคลในท้องถิ่น
- เทคโนโลยีที่ใช้กับโครงการไม่เหมาะสมกับพื้นที่เป้าหมาย
- โครงการเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับชุมชนมากนัก

2. วัฒนธรรม ในที่นี้จะพิจารณาถึงวัฒนธรรมของความเงียบ (Culture of silence) ซึ่งจะสังเกตว่าผู้ที่ด้อยโอกาสทางวัฒนธรรมไม่มีโอกาสเข้าถึงระบบการสื่อสารในระดับต่างๆ จึงไม่มีสิทธิมีเสียง และไม่มีโอกาสเข้าถึงระบบการสื่อสารในระดับต่างๆ และถูกกดขี่ในระบบสังคม

6. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

ข่าวสารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีผลประโยชน์ต่อตน

Charles K. Atkin, (1973) กล่าวว่า บุคคลที่ยังเปิดรับข่าวสารมากยิ่งขึ้นหากว่างไกล มีความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์กว่าคนที่เปิดรับข่าวสารน้อย

Merill and Lowenstein (1971) (อ้างใน ศิริพร อ้วนคำ : 2544) ว่า การเปิดรับข่าวสารเกิดจากความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งโดยปกติแล้วคนเราจะอยากรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัว หรือเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม

การเปิดรับข่าวสารกับการพัฒนานั้นมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

โดยผู้บริโภคมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะ

ช่วยตอบสนองความต้องการของเค้าได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยการเลือกบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- การติดต่อโดยตรง (Direct contact) เป็นการเผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจกับประชาชนโดยตรง แต่มีข้อจำกัด คือ ต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลา และค่าใช้จ่าย
- การติดต่อโดยกลุ่ม (Group contact of Communication Public) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม โดยที่กลุ่มต่างๆ จะช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เช่น การประชุม หรือ การจัดสัมมนา เป็นการจดกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แลกเปลี่ยนความคิดและมีปฏิกริยาโต้ตอบกัน

แต่อย่างไรก็ตามบุคคลก็ไม่ได้รับข่าวสารที่ผ่านมาจากตนทั้งหมด แต่เลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่มีประโยชน์ต่อตน แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่งๆ ได้มีการเลือกรับสารนั้นเกิดจากคุณสมบัติของผู้รับสารในด้านต่างๆ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เช่น กระบวนการเลือกรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ทัศนคติและประสบการณ์เดิมของตน
2. องค์ประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนจนสภาพทางสังคม

McCombs and Becker (1997) ได้ให้ความเห็นว่า บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการ 4ประการ คือ

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์จากสิ่งต่างๆ รอบตัว จากสื่อมวลชน เพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรรู้

2. เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารต่างๆ ทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนเองต่อสภาวะหรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวได้
3. เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับบุคคลอื่นได้
4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรอบๆ ตัว

ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้รับสารเปิดรับสารโดยผ่านกระบวนการในการเลือกรับข่าว (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ คือ (Klapper 1960 : 5)

1. การเลือกเปิดรับ หรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นข้อมูล เพื่อตอบสนองความต้องการของตน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจกับข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องและเข้ากันได้กับทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของเค้า จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจและสับสนได้

3. การเลือกรับรู้และการตีความหมาย (Selective perception and Selective Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารจะตีความข่าวสารไปในทิศทางที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารไปในทิศทางที่ได้รับมาตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการและแรงจูงใจของตนในขณะนั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ เลือกตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกที่จะจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเอาไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

การเลือกเปิดรับข่าวสารเป็นกระบวนการภายในตัวบุคคล ที่พิจารณาว่าตัวเองพร้อมจะเปิดรับข่าวสารหรือไม่ จะเลือกเปิดรับข่าวสารประเภทไหน จากสื่ออะไร และเวลาใด เมื่อเปิดรับแล้วก็มาถึงขั้นของความสนใจ คือ การเลือกอ่านหรือเลือกรับเฉพาะสารที่ตัวเองอยากรู้ หรือมี

ความสอดคล้องกับความคิดของตนเอง และเมื่อตัดสินใจเปิดรับสารใดแล้วก็พยายามหาความรู้จากสารนั้น เพื่อเลือกจะจดจำเป็นความรู้ต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร 2533 :54-53)

7. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ 3 ตัวแปร คือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไปจากการรับสารนั้นๆ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารกับสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาไปสู่ชุมชนได้ โดยทั้ง 3 ตัวแปรตามนี้เป็นตัววัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร 2533 : 118)

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

Benjamin S. Bloom (1971: 271) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องต่างๆ ไป ระลึกถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 150) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจดจำได้หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้ คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2539) กล่าวว่า “ความรู้” หมายถึงการเรียนรู้ที่จะเน้นความจำและการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุ ปรัชญาการณต่างๆ เป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความหมายต่อกัน

ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้นที่คนได้รับรู้ผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้อการตอบสนองสิ่งเร้า (S-R) และจัดระบบโครงสร้างผ่านความรู้ผสมผสานระหว่างความจำ (Data) กับสภาพจิตวิทยา เหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ได้รับจากการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จาก 5 สาเหตุ คือ

1. การตอบรับข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน
2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังค่านิยมนั้นๆ ส่วนมากมักนิยมใช้กับสารสนเทศนวัตกรรมเพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการเผยแพร่วัตกรรม
3. การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกบุคคลและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกรับสารนั้น
4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of belief System) การสื่อสารทางสังคมมักกระจายความเชื่อทำให้ผู้รับมีระบบความเชื่อที่หลากหลายและพอกพูนขึ้น
5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) สื่อมวลชนเสนอข้อเท็จจริงต่างๆ ให้มีความชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) เป็นดัชนีชี้วัดความรู้สึกของบุคคลที่มีความคิดและรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งรอบข้างตลอดจนสถานการณ์ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ถือเป็น การสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป (Norman 1971 : 77)

องค์ประกอบของทัศนคติ

Zimbarbo and Ebbesen กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ (นันทิรัตน์ อยู่พูล 2531 : 32)

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (The Cognitive Component) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั่วไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) เป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavior Component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

จะเห็นได้ว่า ถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจ หรือมีแนวความคิดที่เรียกว่า “Concept” เกี่ยวกับสิ่งใดก็สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจ หรือมีแนวความคิดที่เรียกว่า “Concept” ที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ส่วนประกอบด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลอาจออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งทางบวก และทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นสำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติที่ต่างกันซึ่งเกิดมาจากความแตกต่างของการเปิดรับสื่อและการแปลความสารที่ได้รับก่อให้เกิดประสบการณ์ที่สั่งสมแตกต่างกัน อันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกบุคคล ไปจนถึงระดับสังคม การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกะดับของการสื่อสารในสังคม อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการดังนี้ (สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร : 2533)

1. การปลูกเร้าอารมณ์ เพื่อให้เกิดความตื่นเต้น ระวังในการติดตาม ไม่ว่าจะป็นด้วยภาพหรือเสียง
2. การเห็นอกเห็นใจ ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่ออาจจะโน้มน้าวใจคนดูให้ยอมรับได้
3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกเร้าศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. การให้รางวัล เช่น การลด แลก แจก แถม ในโฆษณาเพื่อเป็นกำลังใจ

ผลของการโน้มน้าวข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบ คือ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจจี้ต่อประเด็นปัญหา การจัดหาทรัพยากรวิธีในการดำเนินงาน และการสร้างพฤติกรรม เพื่อส่วนรวม

ได้มีการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม เช่น Salanick และ Conway ได้ศึกษาพบว่า ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม มีความสอดคล้องกันภายใต้สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน

การกระทำของคนเราส่วนใหญ่เกิดจากทัศนคติของบุคคลคนนั้น ทัศนคติจึงเปรียบเสมือน ทางเลือกของพฤติกรรม คือ เป็นเครื่องควบคุมการกระทำของบุคคล พฤติกรรมส่วนใหญ่ของคน มักถูกควบคุมด้วยทัศนคติของเค้า ถ้าเราต้องการพยากรณ์การกระทำของเค้า เราควรจะต้อง ศึกษาทัศนคติของเค้าอย่างกว้างขวาง

Nancy E. Schwartz, อังใน เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล, 2534 กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของคนว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตัวในรูปแบบ 4 ประการ ดังนี้

1. ทักษะเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะ และมีผลต่อการปฏิบัติ
2. ความรู้และทักษะมีความสัมพันธ์กัน และทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา
3. ความรู้และทักษะต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และทักษะไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน
4. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม

ช่องว่างของความรู้ ทักษะ และการยอมรับปฏิบัติ

Rogers (1971:288-289 อังใน สุวรรณี โพธิ์ 2535:42-43) เรียกว่าช่องว่างของความรู้ ทักษะ และการยอมรับปฏิบัติ หรือ KAP-GAP และได้อธิบายว่า ทักษะและพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือ เมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่แล้ว แต่ในขั้นการยอมรับปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่เมื่อบุคคลมีทัศนคติอย่างไรแล้ว จะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณี อาจเกิด KAP-GAP ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ ทักษะ เช่นไร จะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้ และทัศนคติที่มีอยู่นั้นคือ (K) Knowledge (A) Attitude (P) Practice จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้อง หรือสัมพันธ์กัน แต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอไปในทุกกรณี

ในการเปิดช่องว่างของความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ KAP-GAP นี้ Rogers 1983:289-290) ได้เสนอวิธีแก้ไข 4 ประการ คือ

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ให้มากขึ้น กล่าวคือ ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจอย่างแท้จริงถึงวิธีการใช้ หรือปฏิบัติต่อสิ่งเผยแพร่ให้
2. ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปติดต่อกับสมาชิกที่ต้องการรับนวัตกรรม โดยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
3. โดยการให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรม หรือปฏิบัติเพื่อเป็นการจูงใจแก่สมาชิกอื่น ๆ ที่ยังไม่ยอมรับ
4. การใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวโดยวิธีการใช้สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิกหรือกลุ่มเพื่อนฝูงเพื่อนโน้มน้าวใจสมาชิก ให้เกิดการยอมรับปฏิบัติอีกต่อหนึ่ง

8. ข้อมูลเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ : EM

ทุกวันนี้กระแสและความตื่นตัวในเรื่องของสุขภาพอนามัยมีความสำคัญยิ่งต่อมนุษย์ทุกประเทศในโลกรวมทั้งประเทศไทยหันมาใช้กรรมวิธีแบบเกษตรอินทรีย์อย่างกว้างขวาง เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีมานานนับสิบๆ ปี ทำให้จุลินทรีย์ที่ช่วยย่อยสลายอินทรีย์วัตถุที่อยู่ในดินและบนดินตายไป

Effective Microorganisms หรือ EM หมายถึง กลุ่มจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่ง ศ.ดร.เทรูโอะ ฮิงะ นักวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาพืชสวนมหาวิทยาลัยวักิว เมืองโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น ได้ศึกษาแนวคิดเรื่อง “ดินมีชีวิต” ของท่าน โมกิจิ โอบะตะ บิดาเกษตรธรรมชาติของโลก จากนั้น ดร.ฮิงะ ค้นพบ EM เมื่อ พ.ศ. 2526. โดยอุทิศทุ่มเททำการวิจัยผลว่ากลุ่มจุลินทรีย์นี้ใช้ได้ผลจริงหลังจากนั้นศาสตราจารย์วาคุยามิ ได้นำมาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยท่านเป็นประธานในมูลนิธิบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยกิจกรรมทางศาสนา หรือคิวงเซ (คิวงเซ แปลว่า การช่วยเหลือโลก) ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี

จากการค้นคว้าพบว่าความจริงเกี่ยวกับจุลินทรีย์มี 3กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสร้างสรรค์ เป็นกลุ่มจุลินทรีย์ที่มีคุณภาพ มีประมาณ 10%
2. กลุ่มทำลาย เป็นกลุ่มจุลินทรีย์ที่เป็นโทษ ทำให้เกิดโรค มีประมาณ 10%
3. กลุ่มเป็นกลาง มีประมาณ 80% จุลินทรีย์กลุ่มนี้ หากกลุ่มใดมีจำนวนมากกว่า กลุ่มนี้จะสนับสนุนหรือร่วมด้วย

ดังนั้น การเพิ่มจุลินทรีย์ที่มีคุณภาพลงในดิน เพื่อให้กลุ่มสร้างสรรค์นี้มีจำนวนมากกว่า และช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินให้กลับมีพลังขึ้นมา จุลินทรีย์มี 2 ประเภท

1. ประเภทต้องการอากาศ (Aerobic Bacteria)
2. ประเภทไม่ต้องการอากาศ (Anaerobic Bacteria)

จุลินทรีย์ทั้ง 2 กลุ่มนี้ ต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้ จากการค้นคว้าดังกล่าว ได้มีการนำเอาจุลินทรีย์ที่ได้รับการคัดและเลือกสรรอย่างดีจากธรรมชาติ ซึ่งมีประโยชน์ต่อพืช สัตว์และสิ่งแวดล้อม มารวมกัน 5 กลุ่ม (Families) 10 จีนัส (Genera) 80 ชนิด (Species) ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์พวกเชื้อราที่มีเส้นใย (Filamentous fungi) ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งการย่อยสลายสามารถทำงานได้ดีในสภาพที่มีออกซิเจน มีคุณสมบัติต้านทานความร้อนได้ดี ปกติใช้เป็นหัวเชื้อผลิตเห็ด ผลิตปุ๋ยหมัก ฯลฯ

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์พวกสังเคราะห์แสง (Photosynthetic micro organisms) ทำหน้าที่สังเคราะห์สารอินทรีย์ให้แก่ดิน เช่น ไนโตรเจน (N_2) กรดอะมิโน (Amino acids) น้ำตาล (Sugar) วิตามิน (Vitamins) ฮอโมน (Hormones) และอื่นๆ เพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ดิน

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์ที่ใช้ในการหมัก (Zynogumic or Fermented micro organisms) ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้ดินต้านทานโรค (Diseases resistant) ฯลฯ เข้าสู่วงจรการย่อยสลายได้ดี ช่วยลดการพังทลายของดิน ป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชบางชนิดของพืชและสัตว์ สามารถบำบัดมลพิษในน้ำเสียที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษต่างๆ ได้

กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์พวกตรึงไนโตรเจน (Nitrogen fixing micro organisms) มีทั้งพวกที่เป็นสาหร่าย (Algae) และพวกแบคทีเรีย (Bacteria) ทำหน้าที่ตรึงก๊าซไนโตรเจนจากอากาศ เพื่อให้ดินผลิตสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโต เช่น โปรตีน (Protein) กรดอินทรีย์ (Organic acids) กรดไขมัน (Fatty acids) แป้ง (Starch or Carbohydrates) ฮอโมน (Hormones) วิตามิน (Vitamins) ฯลฯ

กลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์พวกสร้างกรดแลคติก (Lactic acids) มีประสิทธิภาพในการต่อต้านเชื้อรา และแบคทีเรียที่เป็นโทษส่วนใหญ่เป็นจุลินทรีย์ที่ไม่ต้องการอากาศหายใจ ทำหน้าที่เปลี่ยนสภาพดินเน่าเปื่อย หรือดินก่อโรคให้เป็นดินที่ต่อต้านโรค ช่วยลดจำนวนจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุของโรคพืชที่มีจำนวนนับแสนหรือให้หมดไป นอกจากนี้ยังช่วยย่อยสลายเปลือกเมล็ดพันธุ์พืช ช่วยให้เมล็ดงอกได้ดีและแข็งแรงกว่าปกติอีกด้วย

EM เป็นจุลินทรีย์กลุ่มสร้างสรรค์เป็นกลุ่มที่มีประโยชน์ หรือเรียกว่ากลุ่มธรรมชาติ ดังนั้นเวลาจะใช้ EM ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่า EM เป็นสิ่งมีชีวิต EM มีลักษณะ ดังนี้

- ต้องการที่อยู่ที่เหมาะสม ไม่ร้อนเกินไปหรือเย็นเกินไป อยู่ในอุณหภูมิที่ปกติ
- ต้องการอาหารจากธรรมชาติ เช่น น้ำตาล รำข้าว โปรตีน และสารประกอบอื่นๆ ที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต
- เป็นจุลินทรีย์จากธรรมชาติ ไม่สามารถใช้ร่วมกับสารเคมีและยาฆ่าเชื้อต่างๆ ได้
- เป็นตัวเอื้อประโยชน์แก่ พืช สัตว์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมด
- EM จะทำงานได้ดีในที่มืด ดังนั้นควรใช้ช่วงเย็นของวัน
- เป็นตัวทำลายความสกปรกทั้งหลาย

ลักษณะพิเศษของ EM

- หาก EM เปลี่ยนเป็นสีดำ มีกลิ่นเหม็นเน่า ถือว่า EM ตาย ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก ให้นำ EM ให้นำ EM ที่เสียผสมน้ำ รดกำจัดหญ้าและวัชพืชที่ไม่ต้องการได้
- กรณีเป่าไว้นานๆ จะมีฝ้าขาวเหนือผิวน้ำ แสดงว่า EM พักตัว เมื่อเขย่าภาชนะฝ้าสีขาวจะสลายตัว กลับไปอยู่ในน้ำเหมือนเดิม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
- เมื่อนำไปขยายเชื้อในน้ำและกากน้ำตาล จะมีกลิ่นหอมและเป็นฟองขาวๆ ภายใน 2-3 วัน ถ้าไม่มีฟอง น้ำนิ่งสนิท แสดงว่าอาหารหมักขยายเชื้อยังไม่ได้ผล

การประยุกต์ใช้ปุ๋ยชีวภาพ

ปัจจุบัน EM ได้รับความนิยมนำไปสู่ชาวโลก เนื่องจากเป็นจุลินทรีย์ที่ไม่มีพิษภัยมีแต่ประโยชน์ ถ้าสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง และมุ่งเน้นการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้การขยายการใช้ EM ไปสู่เกษตรกรและองค์กรทั่วโลกแล้วกว่า 30 ประเทศ อาทิ International Farming Research Center Movement (INFRC) JAPAN, EM Research Organization (EMRO) JAPAN, International Federation of Agriculture Movement (IFOAM) GERMANY เป็นต้น และ California Certified Organics Farmers ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยทางการเกษตรธรรมชาติได้ให้คำรับรองเมื่อ พ.ศ 2536.ว่า เป็นวัสดุประเภทจุลินทรีย์ (Microbial Inoculants) ที่ปลอดภัยและได้ผลจริงเต็มร้อย

สำหรับในประเทศไทยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ได้นำไปวิเคราะห์แล้วรับรองว่าจุลินทรีย์ EM ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสัตว์ จึงสามารถนำ EM ไปใช้ประโยชน์ได้หลายประการ เช่น ใช้กับพืชทุกชนิด ใช้กับการปศุสัตว์ ใช้กับการประมง ใช้กับสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

1. ลดต้นทุนการผลิต
2. ผลผลิตปลอดสารพิษและสารเคมีรักษาสิ่งแวดล้อม
3. ผลผลิตสูงมีคุณค่าทางโภชนาการและรสชาติดี
4. สุขภาพผู้ผลิต และผู้บริโภคแข็งแรงมีพละนามัยดี
5. ช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ และจิตใจของผู้ผลิตและผู้บริโภค พัฒนาคุณภาพชีวิต
6. เป็นวิธีง่ายๆ ใครก็ทำได้

จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ EM มีประโยชน์อย่างไร

การใช้จุลินทรีย์สด หรือ EM สด หมายถึง การใช้จุลินทรีย์ (EM) จากโรงงานผลิต หรือ ผู้จำหน่ายที่ยังไม่ได้ทำการแปรสภาพ

วิธีการใช้ประโยชน์ EM สด

1. **ใช้จุลินทรีย์น้ำกับพืช**
 - ผสมน้ำในอัตรา 1: 1000 (EM 1 ช้อนโต๊ะ กากน้ำตาล 1ช้อนโต๊ะ : น้ำ 10ลิตร) ใช้ฉีด พ่น รด ราว พืชต่างๆ ให้ทั่วจากดิน ลำต้น กิ่ง ใบ และนอกทรงพุ่ม
 - พืช ผัก ฉีด พ่น รด ราว ทุก 3วัน
 - ไม้ดอก ไม้ประดับ เดือนละ 1ครั้ง การใช้จุลินทรีย์สดในดิน ควรมีอินทรีย์วัตถุปกคลุมด้วย เช่น ฟางแห้ง ใบไม้แห้ง ฯลฯ เพื่อรักษาความชื้นและเป็นอาหารของจุลินทรีย์ต่อไป
2. **ใช้ในการทำ EM ขยายจุลินทรีย์น้ำ จุลินทรีย์แห้งและอื่นๆ**
3. **ใช้กับสัตว์ (ไม่ต้องผสมกากน้ำตาล)**
 - ผสม EM 1ช้อนโต๊ะ : น้ำ 200ลิตร ให้สัตว์กินทำให้แข็งแรง
 - ผสม EM 1 ช้อนโต๊ะ : น้ำ 10ลิตร ใช้พ่นคอกให้สะอาด
 - หากสัตว์เป็นโรคทางเดินอาหารให้กิน EM สด 1ช้อนโต๊ะ ผสมกับอาหารให้สัตว์กิน ฯลฯ
4. **ใช้กับสิ่งแวดล้อม**
 - ใส่ห้องน้ำ-ห้องส้วม ใส่โถส้วมทุกวันๆ ละ 1ช้อนโต๊ะ (หรือ สับดาห์ละ ½ แก้ว) ช่วยให้เกิดการย่อยสลาย ไม่มีกาก ไม่ทำให้ส้วมเต็ม
 - กำจัดกลิ่น ด้วยการผสมน้ำและกากน้ำตาล ในอัตราส่วน 1 : 1 : 1,000 (EM 1 ช้อนโต๊ะ : น้ำ 200ลิตร)

- บำบัดน้ำเสีย 1: 10,000 หรือ EM 2 ซ้อนโต๊ะ : น้ำ 200ลิตร
- ใช้กำจัดเศษอาหาร หรือ ทำปุ๋ยน้ำจากเศษอาหาร
- แก้ไขท่ออุดตัน EM 1 ซ้อนโต๊ะ ใส่ 7-5วัน /ครั้ง
- กำจัดกลิ่นในแหล่งน้ำ
 - ใช้ ฉีด ฟัน หรือ ราดลงไปนแหล่งน้ำ 1ลิตร : 10 ลบ.ม.
 - กลิ่นจากของแห้ง แข็ง มีความชื้นต่ำ แล้วแต่สภาพความแห้ง หรือ ความเหม็น โดยผสมน้ำ 1: 100 หรือ 200หรือ 500ส่วน
 - ขยะแห้งประเภทกระดาษ ใบตอง เศษอาหาร ใช้ฉีดพ่นอัตรา EM ขยาย 1 ส่วนผสมน้ำ 500ส่วน หรือ EM ขยาย 1ลิตร : น้ำ 500ลิตร

วิธีตรวจสอบ EM ว่ายังใช้ได้คืออยู่

โดยปกติ EM (หัวเชื้อ) มีอายุการใช้งานอย่างสมบูรณ์ 6เดือน EM ขยายด้วยน้ำสะอาด ใช้งานได้อย่างสมบูรณ์ 14วัน ถ้ามีกลิ่นเหม็น เหมือนกลิ่นสัตว์เน่าก็จะใช้ไม่ได้แล้ว หรือสีเปลี่ยน จากแดงเป็นสีดำ วัดค่า PH ถ้ามากกว่า 4.5ขึ้นไปไม่ควรใช้ เพราะมีแอมโมเนีย ถ้าต่ำกว่า 3.5ยังใช้ได้ถ้า EM เสียแล้วไปทิ้งในที่ต่างๆ จะดีต่อพืชและดิน จะช่วยบำบัดน้ำเสีย

การเก็บรักษาจุลินทรีย์ EM

จุลินทรีย์ EM สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน 1ปี อย่างน้อย 6เดือน ในอุณหภูมิปกติไม่เกิน 50-45องศาเซลเซียส โดยปิดฝาให้สนิท อย่าให้มีอากาศเข้า และอย่าเก็บไว้ในตู้เย็น ทุกครั้งที่แบ่งไปใช้ต้องปิดฝาให้สนิท

การนำจุลินทรีย์ EM ไปขยายต่อ ควรใช้ภาชนะที่สะอาด และใช้ให้หมดภายในเวลาที่ เหมาะสม การเก็บไว้หลายๆวัน โดยไม่มีการเคลื่อนไหว ในภาชนะจะมีฝ้าขาวเหนือผิวหน้า นั่นคือ การทำงานของจุลินทรีย์ที่ฟักตัว เมื่อเขย่า แล้วทิ้งไว้ชั่วขณะ ฝ้าขาวจะสลายตัวกลับไปอยู่ในจุลินท รีย์เหมือนเดิม เมื่อนำไปขยายเชื้อในน้ำและกากน้ำตาล จุลินทรีย์จะมีกลิ่นหอม และเป็นฟองขาวๆ ภายใน 3-2วัน ถ้าไม่มีฟองดังกล่าวแสดงว่า การหมักขยายเชื้อยังไม่ได้ผล

EM ที่นำไปขยายเชื้อแล้วควรใช้ภายใน 7วัน หลังจากหมักได้ที่แล้ว ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการ เสื่อมสภาพที่อาจเกิดจากความไม่สะอาดของภาชนะ และสิ่งสกปรกแปลกปลอมจากอากาศ เพราะจุลินทรีย์ส่วนใหญ่ไม่ต้องการอากาศ ถ้าใช้ไม่หมดภายใน 3วัน ต้องปิดฝาให้สนิทด้วย พลาสติก เพื่อไม่ให้อากาศเข้า ก่อนใช้ทุกครั้งต้องตรวจดูก่อนว่ายังมีกลิ่นหอมอมเปรี้ยวอมหวาน หรือไม่ ถ้ามีแสดงว่ายังใช้ได้อยู่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิระนันท์ บุรณะโสภณ (2537) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

บุคคลที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกันจะมีความแตกต่างกันในด้านการเปิดรับข่าวสาร จากสื่อทั้ง สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ แต่ไม่พบความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารในผู้ที่มีการศึกษาและอาชีพต่างกัน

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจาก สื่อมวลชน ประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และนิตยสาร และจากสื่อเฉพาะกิจประเภทการจัดนิทรรศการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจาก สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ฉัตรภรณ์ วิวัฒน์วานิช (2537) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนในหมู่บ้านพลา และหมู่บ้านพยุhon อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ
2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม และการได้รับข่าวสาร
3. ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความเชื่อถือในตัวผู้นำ ความรู้ ความเข้าใจ

อุทัยวรรณ โกศลวัฒน์ (2539) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสียของผู้บริหารธุรกิจและเจ้าของสถาน ประกอบการ พบว่า มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสียทั้งจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสียใน ระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสีย ในระดับปานกลาง แต่ไม่มีคามสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำ เสีย สำหรับความรู้ในเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสียไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการแก้ไขปัญหานั้น ในโครงการบำบัดน้ำเสีย แต่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสียระดับปานกลาง ส่วนทัศนคติในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสีย

จารุณี บุญนิพันธ์ (2539) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร กับความตระหนัก ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมเรื่องสิ่งแวดล้อมของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม เขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจน พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ทัศนคติที่มีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมยังมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ดานินทร์ กิจนิชี (2540) ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และอนุรักษ์พลังงาน ในโครงการรวมพลังการหารสองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานจากสื่อวิทยุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงาน

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงาน

และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงาน

เกรียงไกร เหลืองภัทรเชวง (2540) ศึกษาเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงานในโรงงาน กลุ่มบริษัท มิโนบา (ประเทศไทย)” ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับชมข่าวสารเรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมจากเพื่อน บุคคลในครอบครัวที่รู้จัก และแผ่นพับ มีความแตกต่างกันในเพศที่ต่างกัน สำหรับในอายุที่ต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันจากบุคคลในครอบครัว แต่สำหรับพนักงานที่มีรายได้แตกต่างกัน ไม่พบการเปิดรับข่าวสารเรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน การเปิดรับข่าวสารเรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์ แผ่นพับ และปฏิทินบริษัท มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

ฐิธนา แสงอร่าม (2542) ศึกษา เรื่องการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “น้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” อยู่ในระดับต่ำมาก มีความรู้เกี่ยวกับน้ำประปาดื่มได้ในระดับต่ำ มีทัศนคติเป็นกลางต่อการบริโภคน้ำประปา และมีพฤติกรรมการบริโภคน้ำประปาน้อยมาก ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับน้ำประปาดื่มได้ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” จากสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่มีต่อการบริโภคน้ำประปา การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” จากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่มีต่อการบริโภคน้ำประปา แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่ม ทัศนคติที่มีต่อการบริโภคน้ำประปามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่ม ส่วนตัวแปรที่สำคัญที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มได้มากที่สุด คือ ทัศนคติ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ได้เน้นศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า การเปิดรับข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้หรือมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ แต่มีผลในเชิงบวกกับทัศนคติ และมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนในด้านของความรู้ส่วนใหญ่พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ แต่ทัศนคติมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวนั้นขึ้นอยู่กับสื่อที่เลือกใช้ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน อาจมีประสิทธิผลที่ต่อตัวแปรชนิดต่างๆ ที่แตกต่างกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างเพียงครั้งเดียว (One-Shot Description Study)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็น ประชากรที่อาศัยอยู่ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 352,925 คน ได้แก่ (ข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดนนทบุรี : 2547)

เมืองนนทบุรี	=	42,656 คน
บางกรวย	=	41,545 คน
บางใหญ่	=	58,144 คน
บางบัวทอง	=	133,763 คน
ปากเกร็ด	=	35,737 คน
ไทรน้อย	=	41,080 คน

กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้ง 6 อำเภอ ของจ.นนทบุรี โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของ Taro Yamane (อ้างใน วิเชียร เกตุสิงห์, 2537 : 29) โดยประมาณค่าระดับความเชื่อมั่นที่ 95% จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 420 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 6 อำเภอตามสัดส่วนของประชากร โดยมีวิธีดังต่อไปนี้

$$\text{กลุ่มตัวอย่างในอำเภอ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด} \times \text{จำนวนประชากรทั้งหมดในอำเภอ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งในจังหวัด}}$$

จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอ ดังนี้

เมืองนนทบุรี	=	56 คน
บางกรวย	=	54 คน
บางใหญ่	=	66 คน
บางบัวทอง	=	152 คน
ปากเกร็ด	=	46 คน
ไทรน้อย	=	46 คน

2. การเก็บข้อมูล

ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามสถานที่สาธารณะ เช่น โรงเรียน เขตชุมชน และ สถานที่รอบๆ บริเวณที่ได้เคยมีการสาธิตวิธีการทดลองใช้ โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายในลักษณะที่แตกต่างกัน ในเรื่องของ เพศ อายุ เป็นต้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีววิถี
- ความรู้
- ทักษะคิด
- การมีส่วนร่วม
- ลักษณะทางประชากร

โดยสามารถจำแนกลักษณะตัวแปรได้ตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรอิสระ : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีจากสื่อประเภทต่างๆ

ตัวแปรตาม : ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

สมมติฐานที่ 2

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรอิสระ : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีจากสื่อประเภทต่างๆ

ตัวแปรตาม : ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

สมมติฐานที่ 3

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรอิสระ : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีจากสื่อประเภทต่างๆ

ตัวแปรตาม : การมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถี

สมมติฐานที่ 4

ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจ.นนทบุรีมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรอิสระ : ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรตาม : ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

สมมติฐานที่ 5

ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจ.นนทบุรีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรอิสระ : ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี

ตัวแปรตาม : การมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถี

เกณฑ์การให้คะแนน

1.การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีววิถี

1.1.การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) จากสื่อมวลชน โดยมีเกณฑ์การวัด คือ

- ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจากสื่อ โทรทัศน์

ทุกวัน	=	5	คะแนน
5-6 วัน / อาทิตย์	=	4	คะแนน
3-4 วัน / อาทิตย์	=	3	คะแนน
1-2 วัน / อาทิตย์	=	2	คะแนน
ไม่เคยชมเลย	=	1	คะแนน

- ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจากสื่อ วิทยุ

4 ครั้ง / เดือน	=	5	คะแนน
3 ครั้ง / เดือน	=	4	คะแนน
2 ครั้ง / เดือน	=	3	คะแนน
1 ครั้ง / เดือน	=	2	คะแนน
ไม่เคยฟังเลย	=	1	คะแนน

1.2.การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) จากสื่อบุคคล โดยมีเกณฑ์การวัด คือ

- ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีววิถีจากสื่อบุคคล

สัปดาห์ละครั้ง	=	5	คะแนน
2 สัปดาห์ครั้ง	=	4	คะแนน
3 สัปดาห์ครั้ง	=	3	คะแนน
เดือนละครั้ง	=	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	=	1	คะแนน

1.3.การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) จากสื่อเฉพาะกิจ โดยมีเกณฑ์การวัด คือ

- ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีจากสื่อเฉพาะกิจ

สัปดาห์ละครั้ง	=	5	คะแนน
2 สัปดาห์ครั้ง	=	4	คะแนน
3 สัปดาห์ครั้ง	=	3	คะแนน
เดือนละครั้ง	=	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	=	1	คะแนน

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีเพื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถี จากสื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจค่าเฉลี่ยได้กำหนดคะแนนเพื่อจัดระดับ ออกเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21-5.00	หมายถึงปริมาณการเปิดรับข่าวสาร อยู่ในระดับสูงมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41-4.20	หมายถึงปริมาณการเปิดรับข่าวสาร อยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61-3.40	หมายถึงปริมาณการเปิดรับข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81-2.60	หมายถึงปริมาณการเปิดรับข่าวสาร อยู่ในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง	1.00-1.80	หมายถึงปริมาณการเปิดรับข่าวสาร อยู่ในระดับต่ำมาก

2. ความรู้เรื่องจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM)

ในการวัดความรู้เรื่องจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) จำนวน 10 ข้อ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบถูกจะได้ 1 คะแนน ถ้าเลือกตอบผิดหรือไม่ทราบจะได้ 0 คะแนน แล้วนำคะแนนมาจัดระดับความรู้เป็น 5 ระดับ คือ

มีความรู้น้อยที่สุด	0 - 2	คะแนน
มีความรู้น้อย	3 - 4	คะแนน
มีความรู้ปานกลาง	5 - 6	คะแนน
มีความรู้มาก	7 - 8	คะแนน
มีความรู้มากที่สุด	9 - 10	คะแนน

3. ทักษะการคิดเรื่องจูลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM)

เป็นการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับจูลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ในเชิงบวก (5 4 3 2 1) เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อ

	เชิงบวก
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

นำผลรวมของคะแนนทั้ง 15 ข้อ ไปหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับของค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีทัศนคติในเชิงลบอย่างมาก
2. คะแนนระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง มีทัศนคติในเชิงลบ
3. คะแนนระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง มีทัศนคติเป็นกลาง
4. คะแนนระหว่าง 3.41- 4.20 หมายถึง มีทัศนคติในเชิงบวก
5. คะแนนระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง มีทัศนคติในเชิงบวกอย่างมาก

4. การมีส่วนร่วมในเรื่องจูลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM)

เป็นการวัดการมีส่วนร่วมในการใช้จูลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ในเชิงบวก (5 4 3 2 1) เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

	เชิงบวก
เป็นประจำ	5
บ่อย ๆ	4
ทำบ้างไม่ทำบ้าง	3
นาน ๆ ครั้ง	2
ไม่เคยเลย	1

นำผลรวมของคะแนนทั้ง 5 ข้อ ไปหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับของค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

คะแนนระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

คะแนนระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนนระหว่าง 3.41- 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

คะแนนระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

5. การวัดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางสถิติ (Co effective of Correlation)

เป็นการวัดการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางสถิติเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรในแต่ละตัว เพื่อใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์กันของตัวแปรตามสมมติฐานตามเกณฑ์การวัดดังต่อไปนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ : 2531 : 153)

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.00 – 0.20 หมายถึง ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอยู่ในระดับต่ำ

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.21 – 0.40 หมายถึง ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอยู่ในระดับ

ค่อนข้างต่ำ

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.41 – 0.60 หมายถึง ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอยู่ในระดับ

ปานกลาง

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.61 – 0.80 หมายถึง ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอยู่ในระดับ

ค่อนข้างสูง

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.81 – 1.00 หมายถึง ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอยู่ในระดับสูง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ และแบบสอบถามแบบทั้งปลายปิด (Close-ended Questionnaire) และปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire)

เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ส่วนที่2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ โครงการชีวิตวิถี หรือการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ประโยชน์ ได้แก่

- สื่อมวลชน ประเภท โทรทัศน์ วิทยุ
- สื่อบุคคล เจ้าหน้าที่ในโครงการ, เพื่อน, คนในครอบครัว, อาจารย์
- สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ การจัดนิทรรศการ การฝึกอบรม การเยี่ยมชม แปลงสาธิต หนังสือคู่มือ Internet

ส่วนที่3 เป็นคำถามวัดความรู้เรื่องโครงการชีวิตวิถี และการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ประโยชน์

ส่วนที่4 เป็นคำถามวัดทัศนคติต่อโครงการชีวิตวิถี และการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ประโยชน์

ส่วนที่5 เป็นการวัดพฤติกรรมการเข้าร่วมในโครงการชีวิตวิถี

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภัทวดี อภินันท์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ คุณฉลอง บุญเชิด หัวหน้าหมวดประสานงานและติดตามผล โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา โดยขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการมากที่สุด

2. นำแบบสอบถามไปทดสอบหาความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่เลือกเอาไว้ จำนวน 30 คน เพื่อนำไปทดสอบความน่าเชื่อถือ ดังนี้

- 1.1 ในส่วนของคำถามเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเรื่องโครงการชีวิตวิถี หาความเชื่อถือโดยใช้ สูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson's Method) สำหรับแบบทดสอบที่มีการให้ คะแนนแต่ละข้อเป็นแบบ 0 และ 1 (วิเชียร เกตุสิงห์ 2534 : 115)

สูตรดังนี้

$$r_{tt} = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\bar{X}(K-\bar{X})}{KS^2} \right\}$$

- เมื่อ K = จำนวนข้อ
 S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับที่ได้จากการทดสอบ
 \bar{X} = คะแนนเฉลี่ย

สามารถคำนวณค่าความเชื่อมั่นได้ 0.81

- 1.2 สำหรับการทดสอบความน่าเชื่อถือในส่วนของทัศนคติและการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถี ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) สำหรับแบบทดสอบชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (วิเชียร เกตุสิงห์ 2534 : 116) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum V_i}{V_t} \right\}$$

- เมื่อ k = เท่ากับจำนวนข้อ
 V_i = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 V_t = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทุกข้อ

สามารถคำนวณค่าความเชื่อมั่นของทัศนคติ และการมีส่วนร่วม ได้ 0.81 และ 0.80 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยในการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยตามอำเภอที่กำหนดไว้ในการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนออกไปเก็บข้อมูลจริง โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการกรอกแบบสอบถามด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1.แบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method)

โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อเสนอข้อมูลโดยตาราง เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างในเรื่องต่อไปนี้

- ข้อมูลด้านลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทของสถานศึกษา
- พฤติกรรมการเปิดรับสื่อทั้งสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อบุคคล
- ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในโครงการ “ ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

2.แบบวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Method)

การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วม

การประมวลผลข้อมูล

เพื่อเก็บทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงทำการกำหนดรหัส ลงรหัสบันทึกข้อมูล แล้วจึงนำไปประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชนใน จ.นนทบุรี แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) คือ การแจกแจงความถี่แสดงผลเป็นจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยนำเสนอข้อมูลในรูปตารางเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ
2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”
3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”
4. ทศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”
5. การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเชิงสถิติ (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ โดยใช้การวัดค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างในเรื่องเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษารายได้ อาชีพ สามารถแจกแจงได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	186	44.28
หญิง	234	55.72
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ทั้งหมด 420 คน โดยเป็นเพศชายร้อยละ 44.28 และเพศหญิงร้อยละ 55.72

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	61	14.50
20 - 30 ปี	161	38.30
31 - 40 ปี	77	18.30
41 - 50 ปี	72	17.10
51 - 60 ปี	44	10.50
มากกว่า 60 ปี	5	1.20
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษารั้งนี้ กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มช่วงอายุระหว่าง 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 31 - 40 ปี และ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.30 และ 17.10 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มที่มีน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุ มากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.20

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	228	54.28
สมรส	171	40.72
หย่า	21	5.00
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ที่ทำการศึกษานี้ อยู่ในสถานภาพโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.28 รองลงมา คือ สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 40.72 ส่วนสถานภาพหย่าน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	38	9.00
ประถมศึกษา	25	6.00
มัธยมศึกษา	48	11.40
ปวช./ปวส.	86	20.50
ปริญญาตรี	187	44.50
สูงกว่าปริญญาตรี	36	8.60
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.5 รองลงมา คือ ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 20.5 ประชาชนใน จ.นนทบุรีที่ศึกษามีการศึกษาอยู่ในระดับ ประถมศึกษาน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามรายได้เฉลี่ย ต่อปี

รายได้ต่อปี	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 60,000 บาท	144	34.30
60,001 – 100,000 บาท	80	19.00
100,001 – 150,000 บาท	51	12.10
150,001 – 200,000 บาท	38	9.00
200,001 – 250,000 บาท	36	8.60
250,001 บาท ขึ้นไป	71	16.90
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ที่ศึกษานั้น มีรายได้อยู่ในระดับ ต่ำกว่า 60,000 บาท เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมา คือ ประชาชนใน จ.นนทบุรีมีรายได้ 60,000 – 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19 และ 250,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.9 สำหรับกลุ่มที่น้อยที่สุด คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อปีอยู่ในระหว่าง 150,000 – 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
พนักงานบริษัท	80	19.00
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	62	14.80
รับจ้าง	44	10.50
เจ้าของกิจการ	30	7.10
นักเรียน/ นักศึกษา	132	31.40
แม่บ้าน	12	2.90
เกษตรกร	31	7.40
ค้าขาย	29	6.90
อื่นๆ		
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรีที่ศึกษา เป็นนักเรียน / นักศึกษา จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.4 รองลงมา คือ พนักงานบริษัท และ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 19 และ 14.8 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

เป็นการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ในเรื่องการเปิดรับข่าวสาร โดยพิจารณาจากความบ่อยครั้งในการได้รับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี และค่าเฉลี่ยจำแนกตามความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อโทรทัศน์ และวิทยุ

สื่อ	ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”							ระดับการเปิดรับข่าวสาร
	ทุกวัน	5-6 วัน / อาทิตย์	3-4 วัน / อาทิตย์	1-2 วัน / อาทิตย์	ไม่เคยชมเลย	\bar{X}	S.D.	
สื่อโทรทัศน์ สารคดีโทรทัศน์ เฉลิมพระเกียรติ	120 (30%)	109 (27.3%)	76 (19%)	70 (17.5%)	25 (6.3%)	3.57	1.25	สูง
สื่อวิทยุ	4 ครั้ง/ เดือน	3 ครั้ง/ เดือน	2 ครั้ง/ เดือน	1 ครั้ง/ เดือน	ไม่เคยฟังเลย	\bar{X}	S.D.	ระดับการเปิดรับข่าวสาร
รายการวิทยุ กองทัพบก (FM 103)	61 (15.3%)	88 (22%)	88 (22%)	53 (13.3%)	110 (27.5%)	2.84	1.43	ปานกลาง
รวม						3.22	1.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ที่มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อมวลชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ที่มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถี

เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ อยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.57 โดยเปิดรับสื่อผ่านทางโทรทัศน์ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 30.1 รองลงมา คือ เปิดรับ 5-6 วัน ต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 28.2 น้อยที่สุด คือ ไม่เคยเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อโทรทัศน์เลย คิดเป็นร้อยละ 6 ส่วนสื่อมวลชนประเภทวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.84 โดยกลุ่มตัวอย่างไม่เคยเปิดรับข่าวสารผ่านทางสื่อวิทยุเลย เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี และค่าเฉลี่ยจำแนกตามความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล

สื่อบุคคล	ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”						\bar{X}	S.D.	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร
	สัปดาห์ ละครั้ง	2 สัปดาห์ ครั้ง	3 สัปดาห์ ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	ไม่เคย เลย				
1.สามีหรือภรรยา ของท่าน	31 (9.9%)	40 (12.8%)	32 (10.2%)	43 (13.7%)	167 (53.4%)	2.12	1.43	ต่ำ	
2.เพื่อน	95 (22.7%)	132 (31.6%)	72 (17.2%)	55 (13.2%)	64 (15.3%)	3.33	1.37	ปานกลาง	
3.บิดามารดา	61 (14.7%)	91 (21.9%)	80 (19.3%)	53 (12.8%)	130 (31.3%)	2.76	1.46	ปานกลาง	
4.ญาติ	55 (13.3%)	94 (22.7%)	80 (19.3%)	64 (15.5%)	121 (29.2%)	2.75	1.42	ปานกลาง	
5. ครู/อาจารย์ใน โรงเรียน	100 (27.1%)	34 (9.2%)	18 (4.9%)	20 (5.4%)	197 (53.4%)	2.51	1.77	ต่ำ	
6. เจ้าหน้าที่ โครงการชีวิตวิถี	92 (22.5%)	82 (20%)	42 (10.3%)	80 (19.6%)	113 (27.6%)	2.9	1.55	ปานกลาง	
รวม						2.81	1.16	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 พบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อบุคคลประเภทเพื่อนมากที่สุด โดยการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.33 โดยกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ส่วนใหญ่ เปิดรับสื่อข่าวสารโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”ผ่านทางสื่อเพื่อน 2 สัปดาห์/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมา คือ เปิดรับสื่อข่าวสารโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” สัปดาห์ละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.7 น้อยที่สุด คือ เปิดรับสื่อข่าวสารโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” คิดเป็นร้อยละ 13.2 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อบุคคลประเภทเจ้าหน้าที่ในโครงการชีวิตวิถี รองลงมา โดยการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.9 และกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อบุคคลประเภทสามีหรือภรรยาต่ำที่สุด โดยระดับของการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี และค่าเฉลี่ยจำแนกตามความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจ

สื่อเฉพาะกิจ	ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”						\bar{X}	S.D.	ระดับการเปิดรับข่าวสาร
	สัปดาห์ละครั้ง	2 สัปดาห์ครั้ง	3 สัปดาห์ครั้ง	เดือนละครั้ง	ไม่เคยเลย				
1. แผ่นพับ “โครงการชีววิถีฯ”	90 (21.5%)	119 (28.5%)	47 (11.2%)	106 (25.4%)	56 (13.4%)	3.19	1.38	ปานกลาง	
2. หนังสือคู่มือ “โครงการชีววิถีฯ”	85 (20.3%)	116 (27.8%)	51 (12.2%)	87 (20.8%)	79 (18.9%)	3.10	1.43	ปานกลาง	
3. การฝึกอบรม	80 (19.5%)	99 (24.1%)	53 (12.9%)	81 (19.7%)	98 (23.8%)	2.96	1.47	ปานกลาง	
4. การจัดนิทรรศการ	73 (17.5%)	93 (22.4%)	54 (13%)	78 (18.8%)	118 (28.4%)	2.82	1.49	ปานกลาง	
5. Internet (www.chivavithee.net)	94 (22.9%)	64 (1.6%)	58 (14.1%)	43 (10.5%)	152 (37%)	2.77	1.62	ปานกลาง	
รวม						2.97	1.3	ปานกลาง	

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจประเภทแผ่นพับ “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารผ่านแผ่นพับ “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” 2 ครั้งต่อสัปดาห์เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมา คือ เดือนละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.4 กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจประเภทหนังสือคู่มือโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” รองลงมา คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.1 โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารผ่านหนังสือคู่มือ “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” 2 ครั้งต่อสัปดาห์เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.8 รองลงมาคือ เดือนละครั้ง และกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจประเภท Internet ต่ำที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.77

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี เปรียบเทียบตามระดับการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อประเภทต่างๆ

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อ	\bar{X}	S.D.	ระดับของการเปิดรับข่าวสาร
สื่อมวลชน	3.22	1.16	ปานกลาง
สื่อบุคคล	2.81	1.16	ปานกลาง
สื่อเฉพาะกิจ	2.97	1.30	ปานกลาง
รวมสื่อทุกประเภท	2.99	1.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทุกประเภทอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.99 เมื่อพิจารณาจากชนิดของสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อมวลชนเป็นจำนวนมากที่สุด โดยอัตราการเปิดรับอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 รองลงมาคือ สื่อเฉพาะกิจ อัตราการเปิดรับอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคลต่ำที่สุด อัตราการเปิดรับอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81

3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

เป็นการวิเคราะห์ประชาชนใน จ.นนทบุรี ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ความรู้	ตอบถูก (จำนวน)	ตอบผิด (จำนวน)	X	S.D.
1. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้จุดประกายแนวความคิด “โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”	399 (95.5%)	19 (4.5%)	0.95	0.21
2. อีเอ็ม คืออะไร	395 (94.3%)	24 (5.7%)	0.94	0.23
3. หัวเชื้อของอีเอ็มสามารถเก็บได้อย่างน้อยกี่เดือน	192 (45.8%)	227 (54.2%)	0.46	0.5
4. เราสามารถนำอีเอ็มไปใช้ประโยชน์ด้านใดได้บ้าง	334 (79.7%)	85 (20.3%)	0.8	0.4
5. อีเอ็มช่วยบำบัดน้ำเสียได้อย่างไร	352 (84%)	67 (16%)	0.84	0.37
6. การเพิ่มปริมาณอีเอ็ม ต้องนำไปเพาะในอะไร	359 (85.7%)	60 (14.3%)	0.86	0.35
7. ลักษณะของอีเอ็มที่เพาะพันธุ์ได้ผลดีมีลักษณะอย่างไร	307 (73.3%)	112 (26.7%)	0.73	0.44
8. ลักษณะของอีเอ็มที่เสื่อมสภาพแล้วมีลักษณะอย่างไร	288 (68.7%)	131 (31.3%)	0.69	0.47
9. การใช้อีเอ็มที่มีประสิทธิภาพสูงสุดควรใช้ในช่วงเวลาใดในแต่ละวัน	232 (55.4%)	187 (44.5%)	0.55	0.5
10. การนำอีเอ็มไปใช้ในการบำบัดน้ำเสียควรผสมอีเอ็มกับน้ำในอัตราส่วนเท่าไร	262 (62.5%)	157 (37.5%)	0.63	0.49
รวม			7.45	1.62

จากตารางที่ 11 พบว่าจากคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จำนวน 10 ข้อ ค่าเฉลี่ยความรู้โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี ที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับ 7.45 ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามพบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรีตอบส่วนใหญ่ที่มีระดับความรู้มากที่สุด คือ คำถามเรื่อง บุคคลใดต่อไปนี้คือ ผู้จุดประกายแนวความคิด “โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” คิดเป็นร้อยละ 95.5 และรองลงมา คือ คำถามเรื่อง อีเอ็ม คืออะไร คิดเป็นร้อยละ 94.3 ส่วนข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีความรู้ต่ำที่สุด คือ คำถามเรื่อง หัวเชื้อของอีเอ็มสามารถเก็บได้อย่างน้อยกี่เดือน คิดเป็นร้อยละ 45.8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ทศนคติต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

เป็นการวิเคราะห์ประชาชนใน จ.นนทบุรี เกี่ยวกับทศนคติต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกต่อทศนคติที่มีต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ทศนคติ	ระดับทศนคติที่มีต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”							ระดับทศนคติ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D.	
1.อีเอ็มเป็นนวัตกรรมสำหรับท่าน	116 (27.9%)	200 (48.1%)	63 (15.1%)	35 (8.4%)	2 (0.5%)	3.94	0.9	บวก
2.อีเอ็มทำให้ท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	98 (23.6%)	212 (51%)	104 (25%)	2 (0.5%)	0	3.98	0.71	บวก
3.อีเอ็มก่อให้เกิดการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	180 (43.6%)	195 (47.2%)	35 (8.5%)	2 (0.5%)	1 (0.2%)	4.33	0.67	บวกอย่างมาก
4.โครงการแนะนำอีเอ็มเป็นโครงการที่น่าสนใจ	180 (43.3%)	203 (48.9%)	29 (7%)	2 (0.5%)	1 (0.2%)	4.35	0.65	บวกอย่างมาก
5.คนนำอีเอ็มมาใช้เป็นเรื่องที่ทันสมัย	125 (30%)	179 (43%)	93 (22.4%)	18 (4.3%)	1 (0.2%)	3.98	0.85	บวก
6.การนำอีเอ็มมาใช้เป็นเรื่องง่าย ๆ ที่ใครอยากทำก็ทำได้	89 (21.4%)	187 (45%)	125 (30%)	13 (3.1%)	2 (0.5%)	3.84	0.81	บวก
7.อีเอ็มเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร	238 (57.2%)	169 (40.6%)	7 (1.7%)	2 (0.5%)	0	4.55	0.56	บวกอย่างมาก
8.ผลผลิตที่ได้จากการนำอีเอ็มมาใช้เป็นผลผลิตที่ปลอดภัย	180 (43.3%)	174 (41.8%)	60 (14.4%)	2 (0.5%)	0	4.28	0.72	บวกอย่างมาก

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกต่อทัศนคติที่มีต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (ต่อ)

ทัศนคติ	ระดับทัศนคติที่มีต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”							
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ทัศนคติ
9.อีเอ็มช่วยฟื้นฟู สภาพแวดล้อม	193 (46.4%)	186 (44.7%)	35 (8.4%)	1 (0.2%)	1 (0.2%)	4.37	0.67	บวกอย่าง มาก
10.การใช้อีเอ็มเป็นวิถีชีวิต แบบพึ่งพาตนเองได้	127 (30.5%)	181 (43.5%)	103 (24.8%)	5 (1.2%)	0	4.03	0.78	บวก
11.อีเอ็มเป็นสิ่งสอดคล้อง กับการดำเนิน ชีวิตประจำวัน	86 (20.7%)	194 (46.7%)	118 (28.4%)	16 (3.9%)	1 (0.2%)	3.84	0.8	บวก
12.การนำน้ำที่บำบัดด้วย อีเอ็มมาใช้เป็นสิ่งที่ควร กระทำ	154 (37%)	187 (45%)	67 (16.1%)	3 (0.7%)	5 (1.2%)	4.16	0.8	บวก
13.การนำอีเอ็มมาใช้ในการ เพาะปลูกจะช่วยลดต้นทุน การผลิต	183 (44.3%)	165 (40%)	61 (14.8%)	3 (0.7%)	1 (0.2%)	4.27	0.75	บวกอย่าง มาก
14.ผู้ที่นำอีเอ็มมาใช้ถือว่าเป็น คนรักสิ่งแวดล้อม	158 (38%)	168 (40.4%)	77 (18.5%)	9 (2.2%)	4 (1%)	4.12	0.85	บวก
15. อีเอ็มเป็นเรื่องที่ควร บอกต่อให้คนอื่นทราบ	188 (45.2%)	204 (49%)	21 (5%)	3 (0.7%)	0	4.39	0.62	บวกอย่าง มาก
รวม						4.17	0.4	บวก

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรีที่ศึกษา มีทัศนคติโดยรวมต่อโครงการ อยู่ในเชิงบวก โดยประชาชนใน จ.นนทบุรีส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อยู่ในระดับบวก คิดเป็นค่าเฉลี่ยรวม 4.17 จากข้อความที่เป็นตัวชี้วัดทัศนคติจำนวน 15 ข้อ โดยประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการในเชิงบวกจำนวนทั้งหมด 15 ข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติบวกอย่างมากต่อโครงการฯ ได้แก่ ข้อที่ประชาชนใน จ.

นนทบุรี มีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่าเป็นโครงการที่ช่วยในเรื่องที่ อีเอ็ม เป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.55 และ รองลงมา คือ เรื่องที่ประชาชนมีทัศนคติว่า อีเอ็มเป็นเรื่องที่ควรบอกต่อให้คนอื่นทราบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และ เรื่องอีเอ็มมีส่วนช่วยในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 โครงการอีเอ็มเป็น โครงการที่น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อีเอ็มก่อให้เกิดการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ผลผลิตที่ได้รับจากการนำอีเอ็มมาใช้เป็นผลผลิตที่ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.28 และ การนำอีเอ็มมาใช้ในการเพาะปลูกจะช่วยลดต้นทุนการผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ตามลำดับ สำหรับข้อที่ประชาชนใน จ.นนทบุรี เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การนำอีเอ็มมาใช้เป็น เรื่องง่ายๆ ที่ใครอยากทำก็ทำได้ และอีเอ็มเป็นสิ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมี ค่าเฉลี่ย 3.84

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

เป็นการวิเคราะห์ประชาชนใน จ.นนทบุรี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี จำแนกตามการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

รูปแบบการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”						\bar{X}	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	เป็นประจำ	บ่อยๆ	ทำบ้างไม่ทำบ้าง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย				
1. ท่านเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มบ่อยเพียงใด	72 (17.3%)	109 (26.3%)	77 (18.6%)	82 (19.8%)	75 (18.1%)	3.05	1.37	ปานกลาง	
2. ท่านเคยนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มไปทดลองบ่อยเพียงใด	84 (20.2%)	133 (32%)	92 (22.2%)	56 (13.5%)	50 (12%)	3.35	1.28	ปานกลาง	
3. ท่านเคยติดต่อสอบถามหรือขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ในโครงการมากน้อยเพียงใด	70 (16.9%)	103 (24.9%)	113 (27.3%)	64 (15.5%)	64 (15.5%)	3.12	1.3	ปานกลาง	
4. ท่านเคยนำเรื่องเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มไปแนะนำ หรือบอกต่อให้กับบุคคลอื่นบ่อยครั้งเพียงใด	78 (18.8%)	95 (22.9%)	120 (28.9%)	68 (16.4%)	54 (13%)	3.18	1.28	ปานกลาง	
5. ท่านเคยร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มบ่อยครั้งเพียงใด	72 (17.3%)	115 (27.7%)	72 (17.3%)	32 (7.7%)	124 (29.9%)	2.95	1.5	ปานกลาง	
รวม						3.13	1.18	ปานกลาง	

จากตารางที่ 13 พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของกลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรีมีส่วนร่วมในเรื่องของการนำจุลินทรีย์ที่มีไปทดลองใช้มากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.35 รองลงมา คือ การนำเรื่องจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพไปบอกต่อให้กับบุคคลอื่นทราบ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.18 ส่วนเรื่องการร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างใน จ.นนทบุรี มีส่วนร่วมน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.95

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential statistics)

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ตารางที่ 14 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	ค่าสหสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการฯ	P
สื่อมวลชน		
1. โทรทัศน์	0.331*	0.000
2. วิทยุ	0.232*	0.000
สื่อมวลชน (รวม)	0.323*	0.000
สื่อบุคคล		
1.สามีหรือภรรยาของท่าน	0.131*	0.020
2.เพื่อน	0.198*	0.000
3. บิดามารดา	0.254*	0.000
4. ญาติ	0.223*	0.000
5. ครู/อาจารย์ในโรงเรียน	-0.065	0.211
6. เจ้าหน้าที่โครงการชีวิตวิถี	0.259*	0.000
สื่อบุคคล (รวม)	0.217*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ		
1. แผ่นพับ “โครงการชีวิตวิถีฯ”	0.308*	0.000
2. หนังสือคู่มือ “โครงการชีวิตวิถีฯ”	0.305*	0.000
3. การฝึกอบรม	0.299*	0.000
4. การจัดนิทรรศการ	0.290*	0.000
5. Internet (www.chivavithee.net)	0.256*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ (รวม)	0.325*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ทางบวก หมายถึง เมื่อประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทั้ง 3 ประเภทมากจะมีความรู้เกี่ยวกับโครงการมากกว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารดังกล่าวน้อย

เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อ พบว่าสื่อมวลชนทั้งสองประเภท มีความสัมพันธ์ กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล พบว่ามีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าต่ำมาก ดังนั้นความสัมพันธ์ตามที่กล่าวจึงมีเพียงส่วนเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล ประเภทสามีหรือภรรยา เพื่อน บิดามารดา ญาติ และเจ้าหน้าที่โครงการฯ มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 มีเพียงการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล ประเภทครูเท่านั้นที่ไม่มี ความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจ พบว่ามีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจเป็นรายสื่อ พบว่า สื่อเฉพาะกิจทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น แผ่นพับโครงการ “ชีวิตวิถีฯ” หนังสือคู่มือโครงการ “ชีวิตวิถี” การฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ และ Internet มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เปรียบเทียบสื่อแต่ละประเภท

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	ค่าสหสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ	P
สื่อมวลชน	0.323*	0.000
สื่อบุคคล	0.217*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ	0.325*	0.000
รวมสื่อทุกประเภท	0.329*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยรวมมีความสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าค่อนข้างต่ำโดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6
อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในโครงการ
"ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"

ตารางที่ 16 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ
โครงการ "ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" กับ ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ "ชีวิตวิถีเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืน"

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	ค่าสหสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับ โครงการ	P
สื่อมวลชน		
1. โทรทัศน์	0.283*	0.000
2. วิทยุ	0.327*	0.000
สื่อมวลชน (รวม)	0.352*	0.000
สื่อบุคคล		
1.สามีหรือภรรยาของท่าน	0.139*	0.014
2.เพื่อน	0.219*	0.000
3. บิดามารดา	0.312*	0.000
4. ญาติ	0.371*	0.000
5. ครู/อาจารย์ในโรงเรียน	0.300	0.566
6. เจ้าหน้าที่โครงการชีวิตวิถี	0.345*	0.000
สื่อบุคคล (รวม)	0.310*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ		
1. แผ่นพับ "โครงการชีวิตวิถีฯ"	0.323*	0.000
2. หนังสือคู่มือ "โครงการชีวิตวิถีฯ"	0.330*	0.000
3. การฝึกอบรม	0.336*	0.000
4. การจัดนิทรรศการ	0.392*	0.000
5. Internet (www.chivavithee.net)	0.326*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ (รวม)	0.394*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าค่อนข้างต่ำ และไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 โดยมีความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวคือ ยิ่งประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทั้ง 3 ประเภทมากเท่าไร ก็จะมีผลต่อทัศนคติต่อโครงการ ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปในทางที่ดีมากกว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารดังกล่าวนี้

เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อ พบว่าสื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ โทรทัศน์ และวิทยุมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์ในทางบวก จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล พบว่า มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล ประเภทสามีหรือภรรยา เพื่อน บิดามารดาญาติ และเจ้าหน้าที่โครงการฯ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 มีเพียงการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อครูเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจ พบว่า มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น แผ่นพับโครงการ “ชีวิตวิถีฯ” หนังสือคู่มือโครงการ “ชีวิตวิถี” การฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ และ Internet มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 17 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ ทักษะคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เปรียบเทียบสื่อแต่ละประเภท

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	ค่าสหสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ	P
สื่อมวลชน	0.394*	0.000
สื่อบุคคล	0.310*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ	0.352*	0.000
รวมสื่อทุกประเภท	0.401*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยรวมมีความสัมพันธ์กับ ทักษะคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าอยู่ในระดับปานกลางโดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 3 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ตารางที่ 18 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	ค่าสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ	P
สื่อมวลชน		
1. โทรทัศน์	0.418*	0.000
2. วิทยุ	0.569*	0.000
สื่อมวลชน (รวม)	0.575*	0.000
สื่อบุคคล		
1.สามีหรือภรรยาของท่าน	0.264*	0.000
2.เพื่อน	0.660*	0.000
3. บิดามารดา	0.691*	0.000
4. ญาติ	0.721*	0.000
5. ครู/อาจารย์ในโรงเรียน	0.461*	0.000
6. เจ้าหน้าที่โครงการชีวิตวิถี	0.682*	0.000
สื่อบุคคล (รวม)	0.772*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ		
1. แผ่นพับ “โครงการชีวิตวิถีฯ”	0.748*	0.000
2. หนังสือคู่มือ “โครงการชีวิตวิถีฯ”	0.750*	0.000
3. การฝึกอบรม	0.751*	0.000
4. การจัดนิทรรศการ	0.716*	0.000
5. Internet (www.chivavithee.net)	0.552*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ (รวม)	0.779*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 โดยมีความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวคือ ยิ่งประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทั้ง 3 ประเภท มากเท่าไร ก็จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มาก ในทางกลับกันกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการน้อย จะมีส่วนร่วมในโครงการน้อยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อ พบว่าสื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ โทรทัศน์และวิทยุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อบุคคล พบว่าจากสื่อบุคคลทั้งในภาพรวม และรายสื่อแต่ละประเภท ได้แก่ สามีหรือภรรยา เพื่อน บิดามารดา ญาติ ครู/ อาจารย์ในโรงเรียน และเจ้าหน้าที่โครงการฯ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจ พบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเฉพาะกิจทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น แผ่นพับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” หนังสือคู่มือโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” การฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ และ Internet มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

ตารางที่ 19 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เปรียบเทียบสื่อแต่ละประเภท

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	ค่าสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมกับโครงการ	P
สื่อมวลชน	0.575*	0.000
สื่อบุคคล	0.772*	0.000
สื่อเฉพาะกิจ	0.779*	0.000
รวมสื่อทุกประเภท	0.807*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยรวมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของ จ. นนทบุรีมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ตารางที่ 20 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโครงการ	P
ความรู้	0.219*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก หมายถึง ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มาก ก็ทัศนคติต่อโครงการฯ ในเชิงบวก

อย่างไรก็ตาม ค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าค่อนข้างต่ำ ความสัมพันธ์ตามที่กล่าวจึงเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 5 **ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการชีวิตวิถีของประชาชนใน 6 อำเภอ ของ จ. นนทบุรีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”**

ตารางที่ 21 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง ทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ	P
ทัศนคติ	0.361*	0.000

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 21 พบว่า ทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางบวก หมายความว่า ประชาชนที่มีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในทางบวก จะมีส่วนร่วมในโครงการฯ มาก

อย่างไรก็ตาม ค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าค่อนข้างต่ำ ความสัมพันธ์ตามที่กล่าวจึงเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชนใน จ.นนทบุรี แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร กับ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ กับ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนคติ กับ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชน 6 อำเภอใน จ.นนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 420 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามสถานที่สาธารณะ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล และโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window ในการประมวลผล สำหรับสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ความรู้เกี่ยวกับโครงการ ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ทัศนคติต่อโครงการ ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” และการมีส่วนร่วมในโครงการ ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

สำหรับการทดสอบสมมติฐานนั้น ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1. ข้อมูลด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 420 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20 - 30 ปี มีสถานภาพเป็นโสด การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/ นักศึกษา โดยมีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 60,000 บาท เป็นส่วนใหญ่

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

กลุ่มตัวอย่าง 6 อำเภอใน จ. นนทบุรี ส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อมวลชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยการเปิดรับข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์อยู่ในระดับสูง โดยมีอัตราของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ คือ ทุกวัน ส่วนวิทยุอยู่ในระดับปานกลาง

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯผ่านสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง สื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มากที่สุด คือ เพื่อนรองลงมา คือ เจ้าหน้าที่โครงการฯ โดยมีอัตราเฉลี่ยของการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับ 2 สัปดาห์ต่อครั้ง โดยสื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” น้อยที่สุด คือ สามีหรือภรรยา อยู่ในระดับไม่เคยเปิดรับเลยมากที่สุด

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯผ่านสื่อเฉพาะกิจ อยู่ในระดับปานกลาง สื่อเฉพาะกิจที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มากที่สุด คือ แผ่นพับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีอัตราการเปิดรับข่าวสารมากที่สุด คือ 2 สัปดาห์/ ครั้ง รองลงมา คือ หนังสือคู่มือโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สื่อเฉพาะกิจที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” น้อยที่สุด คือ สื่อประเภทอื่นๆ ได้แก่ วารสาร ชมรม ป้ายประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับไม่เคยเปิดรับเลยมากที่สุด

3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

จากคำถามทั้งหมด 15 ข้อ กลุ่มตัวอย่าง 6 อำเภอใน จ. นนทบุรี ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อยู่ในระดับสูง ข้อคำถามที่ประชาชนมีความรู้และตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้จุดประกายแนวความคิด “โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ส่วนคำถามที่ประชาชนมีความรู้น้อย และตอบผิดมากที่สุด ได้แก่ หัวเชื้อของอีเอ็มสามารถเก็บได้อย่างน้อยกี่เดือน

4. ทักษะติดต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

กลุ่มตัวอย่าง 6 อำเภอใน จ. นนทบุรี ส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในทางที่เป็นบวก โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งมีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นไปในทางบวกมาก และไม่มีข้อคำถามใดที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในทางลบ

5. การมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 6 อำเภอใน จ. นนทบุรี มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของกลุ่มตัวอย่าง ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 : เป็นไปตามสมมติฐาน

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทุกประเภท โดยรวม ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความรู้ต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่า ประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเหล่านี้มาก จะมีความรู้เกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มากกว่าประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเหล่านี้น้อย อย่างไรก็ตามค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าต่ำมาก ดังนั้นความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล ประเภทครู/ อาจารย์ในโรงเรียน และ การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ประเภทอื่นๆ เช่น ชมรม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 2 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของกลุ่มตัวอย่าง ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 : เป็นไปตามสมมติฐาน

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทุกประเภท โดยรวม ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่า ประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเหล่านี้มาก จะมีผลต่อทัศนคติในทางบวกต่อโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มากกว่า ซึ่งในทางกลับกันประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารโครงการ“ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเหล่านี้น้อย ก็จะมีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นไปในทางลบมากกว่า อย่างไรก็ตาม

ค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าต่ำมาก ดังนั้นความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล ประเภทครู/ อาจารย์ในโรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 3 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของกลุ่มตัวอย่าง ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 : เป็นไปตามสมมติฐาน

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อทุกประเภท โดยรวม ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่า ประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากสื่อเหล่านี้มาก จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มากกว่าคนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ผ่านสื่อทั้ง 3 ประเภทน้อย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

สมมติฐานข้อที่ 4 : ความรู้เกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”ของ กลุ่มตัวอย่าง ใน 6 อำเภอ ของ จ.นนทบุรีมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 : เป็นไปตามสมมติฐาน

ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มาก ก็ทัศนคติต่อโครงการฯ ในเชิงบวกมากกว่าคนที่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” น้อย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 อย่างไรก็ตาม ค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าค่อนข้างต่ำ ความสัมพันธ์ตามที่กล่าวจึงเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

สมมติฐานข้อที่ 5 : ทศนคติเกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของกลุ่มตัวอย่าง ใน 6 อำเภอ ของจ.นนทบุรีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 : เป็นไปตามสมมติฐาน
 ทศนคติเกี่ยวกับโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ประชาชนที่มีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในทางบวก จะมีส่วนร่วมในโครงการ“ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มาก และในทางตรงกันข้ามประชาชนที่มีทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในทางลบ จะมีส่วนร่วมในโครงการฯ น้อย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 อย่างไรก็ตาม ค่าสหสัมพันธ์ที่พบมีค่าค่อนข้างต่ำ ความสัมพันธ์ตามที่กล่าวจึงเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

จากผลการวิจัยทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการสื่อสารในโครงการ “ชีวิตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่า การเปิดรับสารก่อให้เกิดประสิทธิผลในด้านความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับสูง ด้านทัศนคติ ต่อโครงการซึ่งอยู่ในระดับบวก และด้านการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างมีระดับของการมีส่วนร่วมในโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเป็นไปในเรื่องของการนำไปทดลองใช้มากที่สุด แต่การมีส่วนร่วมในการนำไปเผยแพร่อยู่ในระดับต่ำที่สุด

นอกจากนี้จากการทดสอบสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ สามารถสรุปได้ว่าประสิทธิผลของการเปิดรับข่าวสารเกิดขึ้นในด้านของความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วม และสามารถสรุปได้อีกว่า ความรู้นำไปสู่ทัศนคติ และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นผลมาจากกการเปิดรับข่าวสาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบ มีประเด็นสำหรับการอภิปรายดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวกของความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับทัศนคติต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” และทัศนคติโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” กับการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามสมมติฐานข้อที่ 4, 5 และ 6 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระนันท์ บุรณโสภณ (2538) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจนั้น มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล โรหิตจันทร์ (2533) เรื่อง ประสิทธิภาพของการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโครงการและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในโครงการ “รักเจ้าพระยากับตาวีเศษ” ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ความรู้กับทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับโครงการและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในโครงการ “รักเจ้าพระยากับตาวีเศษ” มีความสัมพันธ์กัน งานวิจัยของสุมาลี ตั้งจิตต์ศีล (2536) เรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำกับ ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า มีความรู้ในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพีระนันท์ บุรณโสภณ (2538) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจนั้น มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (1973) ที่กล่าวว่า การสื่อสารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะคิด และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการที่จะให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการได้ จำเป็นต้องให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการเสียก่อน โดยการนำเสนอความรู้ผ่านทางสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ ความ

เข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” อันจะนำไปสู่การเข้าร่วมโครงการในที่สุดรวมทั้งแนวคิดของ Atkin (1973: 208) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย แนวคิดของ Rogers (1976) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงขึ้นในผู้รับสารซึ่งโดยทั่วไปมี 3 ประการ ได้แก่

1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับข่าวสาร
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารต่อสิ่งที่ได้รับรู้ ซึ่งทัศนคติจะเป็นตัวก่อให้เกิดการกระทำตามมา
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออก

แนวคิดของ Lazarsfeld และ Menzel (1968) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นจะมีลักษณะง่าย ๆ เป็นกันเอง จึงง่ายต่อการชักจูงและคล้อยตาม

Nancy E. Schwartz (อ้างใน เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล, 2534) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตัวในรูปแบบ 4 ประการ ดังนี้

1. ทัศนคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และมีผลต่อการปฏิบัติ
2. ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กัน และทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา
3. ความรู้และทัศนคติต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน
4. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม

อย่างไรก็ตามการเปิดรับข่าวสารจากครู เป็นเพียงสื่อบุคคลประเภทเดียวที่ไม่มี ความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติ สามารถอธิบายได้ว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ ก็คือ แหล่งข่าวสารนั่นเอง โดยได้มีนักสังคมศาสตร์หลายท่าน ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ทัศนคติที่ผู้รับมีต่อผู้ส่งสาร จะมีผลต่อทัศนคติต่อผู้ส่งสารด้วย บางครั้งคำถามที่ว่า “ใครเป็นผู้พูด” มีความสำคัญพอๆ กับ “พูดว่าอะไร” ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ส่งสาร ความคุ้นเคยความเป็นมิตร ที่จะมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (อ้างในเสถียร เชยประทับ, 2518) สอดคล้องกับปรมะ สตะเวทิน (2546 : 67) การสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร หากผู้รับสารมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ส่งสาร มีความเชื่อถือ

เลื่อมใสในความรูู้ ความสามารถ ความจริงใจของผู้ส่งสาร (Source's credibility) โอกาสที่การสื่อสารจะประสบความสำเร็จก็จะมีมาก นอกจากนั้น ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญ คนที่ไม่มีความรู้ย่อมไม่สามารถจะพูดหรือเขียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพได้ ประสิทธิภาพของการสื่อสารก็จะด้อยลงไป

จากการที่สื่อบุคคลประเภทอื่นๆ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ซึ่งได้แก่ สามมี/ ภรรยา เพื่อน บิดา/ มารดา ญาติ และเจ้าหน้าที่โครงการฯ ยังมีคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้วย นั่นคือ ความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นบุคคลที่มาจากหน่วยงานที่ริเริ่มโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นมา ซึ่งถ้าหากประชาชนสงสัย หรือไม่เข้าใจ สามารถซักถาม ทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเชื่อในข้อมูลที่ได้รับ ดังเช่นที่ Lazarsfeld และ Menzel (1968) กล่าวว่า ผู้รับสารส่วนใหญ่มักเชื่อถือในข้อตัดสินและความคิดเห็นจากผู้ที่เคยรู้จัก และนับถือมากกว่าบุคคลที่เค้ามารู้จักมาก่อนเลยแล้วมาติดต่อสื่อสารด้วย สำหรับในส่วนของ สามมี/ ภรรยา เพื่อน บิดา/ มารดา และญาติ นั้น ก็มีความคุ้นเคย และเชื่อใจกันอยู่แล้ว เป็นผู้ที่มีการพูดคุย และการให้ข่าวสารต่างๆ กัน อยู่เสมอ รวมทั้งสามารถซักถามข้อสงสัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้บ่อยครั้ง จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนไปตามผู้ส่งสาร สอดคล้องกับ ปรมะ สตะเวทิน (2538 : 91) ซึ่งได้กล่าวถึง อิทธิพลของสังคมในระดับปฐมภูมิต่างๆ เหล่านี้ว่า มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมต่างๆ รวมถึง พฤติกรรมในการสื่อสารของคนด้วย รวมทั้งยังสอดคล้องกับ Lazarsfeld and Menzel (1968) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นจะมีลักษณะง่ายๆ เป็นกันเอง จึงง่ายต่อการชักจูงและคล้อยตาม

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าผู้รับสารของโครงการและนำมาเผยแพร่ต่อ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าผู้รับสารมีการเลือกรับเนื้อหาโครงการเฉพาะที่ตนมีความสนใจตามแนวคิดเรื่องการเลือกรับสาร (Selective Process) ที่ว่าคนเรามักเลือกทำการสื่อสารตามความรู้สึกรู้สึก ความต้องการของเรา ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ Klapper (1960)

1) การเลือกรับ หรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) คือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง เพื่่อามาใช้แก้ปัญหาและเป็นข้อมูลเพื่อสนองความต้องการของตน

2) การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้อง หรือเข้ากันได้กับทัศนคติและความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึทงของเค้า จะทำให้บุคคลนั้นๆ เกิดความรู้สึกที่ไม่พอใจ และสับสนได้

3) การเลือกรับรู้ และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้ และเลือกตีความสารที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารที่ได้รับมาตามความเข้าใจของตนเอง หรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ แรงจูงใจของตนเองในขณะนั้น

4) การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยงเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจดจำเข้าไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

โดยกระบวนการเลือกรับข่าวสารนี้ จึงทำให้ผู้รับสารอาจจะสนใจเฉพาะเนื้อหาบางส่วน แล้วนำไปตีความให้สอดคล้องกับความต้องการของตน และการเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่ตนสนใจจริงๆ เท่านั้น ส่งผลให้การเลือกรับสารของบุคคลในลักษณะนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร และส่งผลให้การสื่อสารผิดพลาดหรือล้มเหลวได้ สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ครูยอมมีกระบวนการในการคัดเลือกข่าวสารเฉพาะในส่วนที่ตนต้องการรู้จริงและสนใจเท่านั้น ดังนั้นเนื้อหาที่ครูจะนำมาเผยแพร่จึงถูกคัดเลือกเฉพาะที่ตนสนใจ และเข้าใจ ส่งผลให้ประสิทธิผลในการเผยแพร่ของครูไม่เกิดผลอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การเปิดรับข่าวสารผ่านทาง สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการมีส่วนร่วม ดังนั้น เพื่อกระตุ้นและจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้น จึงควรมุ่งเน้นและจัดกิจกรรมเพิ่มเติม โดยผ่านสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้ควบคู่กับสื่อประเภทอื่นๆ ด้วย

2. จากการวิจัยพบว่า บุคคลใกล้ชิด อันได้แก่ ญาติ เพื่อน บิดามารดา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในโครงการ มีอิทธิพลในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด ดังนั้น อาศัยบุคคลเหล่านี้เป็นแรงจูงใจเพื่อให้คนเข้าร่วมโครงการ
3. จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และทัศนคติต่อโครงการอยู่ในระดับมาก และสูง แต่การมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ในการรณรงค์ในโครงการฯ จึงควรเน้นที่การมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยการจัดให้มีกิจกรรม เช่น การฝึกอบรม หรือการสาธิตต่างๆ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเน้นที่ความรู้ และทัศนคติมากนัก
4. จากการวิจัยในส่วนของ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นหากต้องการเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนเกิดทัศนคติในทางบวก อันจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ควรนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้น รวมทั้งพัฒนารูปแบบการนำเสนอ โดยให้ความสำคัญกับการใช้สื่อแบบบูรณาการ (Integrated Media) อันได้แก่ สื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากและรวดเร็วที่สุด ส่วนสื่อบุคคล ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในโครงการได้มากที่สุด สื่อเฉพาะกิจนั้น จากการวิจัยพบว่า เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อความรู้และความเข้าใจของประชาชนมากที่สุด อาจเป็นเพราะ สื่อเฉพาะกิจสามารถช่วยเน้นย้ำเรื่องราวของโครงการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นข้อความที่ประชาชนสามารถพบเห็นได้ทุกวัน เช่น อาจทำเป็นป้ายโฆษณา หรือ คำขวัญที่เข้าใจได้ง่าย
5. การศึกษาทำให้ทราบว่าประชาชนขาดความรู้ในเรื่องของการเก็บรักษาจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ อัตราส่วนการใช้จุลินทรีย์ที่เหมาะสม และช่วงเวลาในการใช้จุลินทรีย์ ดังนั้นในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนควรเน้นประชาสัมพันธ์ในเรื่องเหล่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะประชาชนใน 6 อำเภอในจังหวัดนนทบุรีเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไป จึงควรทำการวิจัยในประเด็นของโครงการเปรียบเทียบพื้นที่ที่เป็นเขตเมือง และนอกเมือง

2. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ จึงทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่เชิงลึก ดังนั้น ควรศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เข้าใจในกลยุทธ์และขั้นตอนการดำเนินโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้มากยิ่งขึ้น
3. การศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาถึงเนื้อหาข่าวสาร (Content Analysis) ที่ปรากฏผ่านสื่อแต่ละประเภท ทั้งสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ว่าเนื้อหาของสารสามารถเข้าถึง ให้ความรู้ และสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชนได้มากหรือน้อยเพียงใด จึงควรมีการศึกษาเนื้อหาของข่าวสาร เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ “ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน). โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. 2543.
- เกรียงชัย เหลืองภัทรเวช. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะชีวิต และการมีส่วนร่วมในระบบกาจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงานในโรงงาน กลุ่มบริษัททีนแบ (ประเทศไทย). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2542.
- จารุณี บุญนิพัทธ์. พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความตระหนัก ทักษะชีวิตและการมีส่วนร่วมเรื่องสิ่งแวดล้อมของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม เขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- จุมพล รอดคำดี. สื่อมวลชนกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- ชลดา ทองสุกนอก. การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะชีวิต ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงานของเจ้าของอาคารและโรงงานควบคุม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ฐัฏธนา แสงอร่าม. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการน้ำประปาดื่มได้ ความรู้ ทักษะชีวิต และพฤติกรรมกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ณัฐพรรณ ศรีมุข. การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะชีวิตและพฤติกรรมกรรมการยอมรับวิถีชีวิตตามหลักชีวิตดีของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ดวงจันทร์ สุทธาโรจน์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- ดวงหทัย วงศ์ราช. การเปิดรับข่าวสารกับการเข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของเกษตรในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2539.

- มหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภา การพิมพ์, 2527.
- ทองกร ทศนียะเวช. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคนดี และพฤติกรรมกระหายน้ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- นฤมล โรหิตจันทร์. ประสิทธิผลของสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโครงการและสื่อประชาสัมพันธ์ในโครงการ “รักเจ้าพระยากับตาวีเศษ” ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- นารีگانต์ พราหมนิก. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และการตระหนักของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรมในเขตกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2540.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. “การพัฒนาแบบยั่งยืน.” วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทยวิถีใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอดิสันเพรสโปรดักส์, 2537.
- ปรียานุช ปัญจวงศ์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคนดี และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อ.เมือง จ. นราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พรพิมล รัตนพงษ์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคนดี และพฤติกรรม การป้องกันและต่อต้านยาเสพติดของประชาชนในเขตอำเภอบางบัวทอง จ.นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พัชนี เสงี่ยมฉายา, เมตตา วิวัฒนากุล และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด, 2538
- พีระนันท์ บุรณะโสภณ. พฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคนดีและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ปริญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก ทักษะคนดี และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัด

- สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ระวีรวิภา ศิริคุปต์. การเปิดรับข่าวสาร ความสนใจสื่อ และการมีส่วนร่วมในงานชุมชนสัมพันธ์ของผู้อยู่อาศัยในเคหะชุมชนของการเคหะแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วิเชียร เกตุสิงห์. การวิจัยเชิงปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2543.
- ศรเทพ เริงยุทธนาชีวิน, พันจ่าอากาศตรี. การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ศิริวรรณ จุลวนิชรัตน์. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร์-รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศิริพร อ้วนคำ. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่นเฉลิมพระเกียรติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สนิ นัยวินิจ. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับความรู้ ทักษะและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจแพท่องเที่ยวของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สำนักงานสถิติแห่งประเทศไทย. รายงานเรื่อง “เครื่องชี้วัดสภาวะสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย”. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2538.
- สุมาลี ตั้งจิตต์ศิลป์. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำกับความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เสถียร เขยประดับ. การสื่อสารงานนอกรวม. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- เสถียร เขยประดับ. การสื่อสารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2528.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด, นนทบุรี. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการ “คลองสวยน้ำใส ถวายในหลวง จ.นนทบุรี, 2549.

อรพินท์ สพอิชชัย. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2538.

อุทัยวรรณ โกศลวัฒน์. พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสียของผู้บริหารธุรกิจและสถานประกอบการ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อุไรวรรณ โกศลวัฒน์. พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสียของผู้บริหารธุรกิจ และเจ้าของสถาน

ประกอบการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Atkin, Charles K. New Model for Mass Communication Research. New York: The Free Press , 1973.

David K. Berlo. The Process of Communication. New York: Holt, Rinchart and Winston, 1960.

De Fleur, Melvin L. Theory of Mass Communication. New York: David McKay Company. 1970.

Erwin, William. Participation Management: Concept Theory and Implementation. Atlanta Ga: Georgia State University, 1976.

Katz, E.and Lazarfeld, P.F. Personal Influence: The Part Played by people in the Flow of Communication. New York : The Free Press, 1955.

Klapper, Joseph T. The Effect of Mass Communication. New York: The Free Press, 1960.

Lazarsfeld, Pual F. And Menzel, Herbert. Mass Media and Personal Influence. The Science of Human Communication. New York: The Basic Books, 1968.

McCombs,Maxwell E. and Becker. Lee B. Using Mass Communication Theory. New Jersey: Prince-hall, 1979

Rogers, Everett M. and Shoemaker, Floyed F. Communication of Innovations: A Cross Cultural Approach. New York: The Free Press, 1971.

Rogers, Everett M. and Svenning, Lynne. Modernization Among Peasants. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1973.

Schramm, Wilbur. "Nature of Communication between Humans." In The Process and Effects of Mass Commnication. Wibur Schramm and Donald F. Roberts Eds. Urbana: Random House, 1973.

Zimbardo, Phullip; Ebbesen, Ebbe B; and ChristinaMaslash. Influencing Attitudes and Changing Behavior. 2nd ,ed. California: Addison Wesley Publishing Company, 1977.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 : การเปิดรับข่าวสารของประชาชนในเรื่องโครงการชีววิถี

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

7. ท่านเคยรับชมรายการสารคดีทางโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติในหลวงหลังข่าวภาคค่ำ เวลา 20.30 น. บ่อยเพียงใด

รายการ	ทุกวัน	5-6 วัน/ อาทิตย์	3-4 วัน/ อาทิตย์	1-2 วัน/ อาทิตย์	ไม่เคยชม เลย
- สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติ					

8. ท่านเคยรับฟังรายการวิทยุของทัพบกประชาชน (FM 103) ทุกวันเสาร์ เวลา 7.30 – 8.00 น. บ่อยครั้งเพียงใด

รายการ	4 ครั้ง/เดือน	3 ครั้ง/เดือน	2 ครั้ง/เดือน	1 ครั้ง/เดือน	ไม่เคยฟังเลย
- รายการวิทยุของทัพบก (FM 103)					

9. ท่านเคยพูดคุยเรื่องจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็ม จากบุคคลต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด

บุคคล	สัปดาห์ละครั้ง	2 สัปดาห์ครั้ง	3 สัปดาห์ครั้ง	เดือนละครั้ง	ไม่เคยเลย
1.สามีหรือภรรยาของท่าน					
2.เพื่อน					
3. บิดามารดา					
4.ญาติ					
5. ครู/อาจารย์ในโรงเรียน					
6. เจ้าหน้าที่โครงการชีววิถี					

10. ท่านเคยพบ เห็น อ่าน ชม เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็ม บ่อยเพียงใด

สื่อ	สัปดาห์ละครั้ง	2 สัปดาห์ครั้ง	3 สัปดาห์ครั้ง	เดือนละครั้ง	ไม่เคยเลย
1. แผ่นพับ “โครงการชีววิถีฯ”					
2. หนังสือคู่มือ “โครงการชีววิถีฯ”					
3. การฝึกอบรม					
4. การจัดนิทรรศการ					
5. Internet (www.chivavithee.net)					
6. อื่นๆ.....					

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็ม

กรุณาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

- บุคคลใดต่อไปนี้คือผู้จุดประกายแนวความคิด “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”
ก. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ข. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ค. นายกรัฐมนตรี
- อีเอ็ม คืออะไร
ก. จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ ข. สารเคมีชนิดหนึ่ง ค. เม็ดพันธุ์พืชชนิดใหม่

ท่านมีความคิดเห็นต่อข้อความต่อไปนี้อย่างไร	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
7.อีเอ็มเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร					
8.ผลผลิตที่ได้จากการนำอีเอ็มมาใช้เป็นผลผลิตที่ปลอดภัย					
9.อีเอ็มช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อม					
10.การใช้อีเอ็มเป็นวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองได้					
11.อีเอ็มเป็นสิ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน					
12.การนำน้ำที่บำบัดด้วยอีเอ็มมาใช้เป็นสิ่งที่ควรกระทำ					
13.การนำอีเอ็มมาใช้ในการเพาะปลูกจะช่วยลดต้นทุนการผลิต					
14.ผู้ที่นำอีเอ็มมาใช้ถือว่าเป็นคนรักสิ่งแวดล้อม					
15. อีเอ็มเป็นเรื่องที่ควรบอกต่อให้คนอื่นทราบ					

ส่วนที่ 5 การเข้ามีส่วนร่วมในโครงการ
โปรดเลือกในช่องความถี่ที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ท่านมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในโครงการนี้อย่างไร	เป็นประจำ	บ่อยๆ	ทำบ้างไม่ทำ บ้าง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
1.ท่านเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มบ่อยเพียงใด					
2.ท่านเคยนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มไปทดลองบ่อยเพียงใด					
3.ท่านเคยติดต่อสอบถามหรือขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ในโครงการมากน้อยเพียงใด					
4.ท่านเคยนำเรื่องเกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มไปแนะนำ หรือบอกต่อให้กับบุคคลอื่นบ่อยครั้งเพียงใด					
5. ท่านเคยร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพหรืออีเอ็มบ่อยครั้งเพียงใด					

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามค่ะ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววณันธร มิตินทางกูร เกิดวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2524 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2545 และได้เริ่มทำงานที่ บริษัท คำสากลซีเมนต์ไทย จำกัด ในเครือซีเมนต์ไทย หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ เมื่อพ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย